

สภาพและปัญหาของการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย ในปัจจุบัน*

สมศักดิ์ เต็มบุญเลิศชัย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รัฐบาลไทยเริ่มต้นตัวในการพัฒนาอุตสาหกรรม^๑ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลทุกรัฐบาลได้ใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมทั้งที่เป็นเงินทุนจากต่างประเทศและการระดมทุนภายในประเทศ บทความนี้จะกล่าวถึงบทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ผ่านมา โดยกล่าวถึงลักษณะการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของอุตสาหกรรมไทย นโยบายและมาตรการในการส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมของรัฐบาล ปัญหาบางประการที่สืบเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในช่วง ๑๐-๒๐ ปีที่ผ่านมา และสรุปแนวโน้มของอุตสาหกรรมไทย และปัญหาสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมในส่วนสุดท้าย

๑. ลักษณะของภาคอุตสาหกรรมไทย

ลักษณะของภาคอุตสาหกรรมไทย ก็คล้ายคลึงกับประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ ซึ่งมีทั้งกิจการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งใช้เทคนิคการผลิตทันสมัย และกิจการอุตสาหกรรมในครัวเรือนขนาดเล็ก ที่ใช้เทคนิคการผลิตแบบดั้งเดิม ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา โครงสร้างของอุตสาหกรรมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ

* บทความนี้เสนอต่อที่ประชุมการสัมมนาเรื่อง “วิกฤตการณ์เศรษฐกิจไทย ๒๕๒๒” จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

๑. คำว่า “ภาคอุตสาหกรรม” หรือ “สาขาอุตสาหกรรม” ในบทความนี้ หมายถึง อุตสาหกรรมการผลิต (manufacturing) หรือตาม International Standard Industrial Classification หมวด ๓ เท่านั้น และจะไม่รวมถึงกิจการก่อสร้าง และเหมืองแร่ ซึ่งในความหมายที่กว้าง ก็ถือกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาคอุตสาหกรรม (Industrial Sector) ด้วย

อุตสาหกรรมไทย ลักษณะการกระจายโรงงาน และความสัมพันธ์ของการพัฒนาอุตสาหกรรมกับการค้าระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากกลยุทธการผลิตเพื่อทดแทนสินค้าเข้าและการส่งเสริมการส่งออก และบทบาทของการลงทุนจากต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรมโดยสังเขป

๑.๑ การขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างในภาคอุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรมในเศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวในอัตราที่สูงมากในช่วงเวลา ๒๐ ปีที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ มูลค่าเพิ่มที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรม (ตามราคาคงที่ ในปี ๒๕๑๕) มีเพียง ๘.๓ พันล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ ในปี ๒๕๒๑ มูลค่าเพิ่มในสาขาอุตสาหกรรมได้เพิ่มเป็น ๕๔.๘ พันล้านบาท หรือร้อยละ ๒๑.๓ ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ ในปัจจุบัน รายได้ที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากภาคการเกษตรเท่านั้น การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม นับว่ามีส่วนสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมาก และในช่วงเวลา ๓-๔ ปีที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติมากกว่าภาคการเกษตรเสียอีก (ดูตารางที่ ๑ และ ๒)

อย่างไรก็ดี ถ้าพิจารณาถึงตัวเลขการจ้างแรงงานแล้ว ภาคอุตสาหกรรมยังนับว่ามีสัดส่วนการจ้างงานที่ค่อนข้างต่ำ ข้อมูลทางการเกี่ยวกับการจ้างงานค่อนข้างหาได้ยากและข้อมูลจากแหล่งต่างกัันมักจะไม่ตรงกัน จากตัวเลขประมาณการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี ๒๕๒๒ ประเทศไทยมีผู้มีงานทำ ๑๙.๕ ล้านคน ในจำนวนนี้ ประมาณ ๑๔.๕ ล้านคน หรือร้อยละ ๗๔.๖ ทำงานในภาคการเกษตร ผู้ทำงานในสาขาอุตสาหกรรมมีประมาณ ๑.๒๑ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖.๒ ของผู้มีงานทำทั้งสิ้นเท่านั้น ตารางที่ ๓ แสดงถึงจำนวนแรงงานแบ่งตามลักษณะทางเศรษฐกิจในปี ๒๕๐๙ และ ๒๕๑๙ จากสถิติของกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งแสดงว่าในปี ๒๕๑๙ จำนวนแรงงานที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมมีอยู่ราว ๑.๑๕ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖.๒ ของแรงงานทั้งหมดในประเทศ การคำนวณอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยต่อปีของแรงงานภาคอุตสาหกรรมจากตัวเลขดังกล่าว ปรากฏว่า อัตราเพิ่มของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมระหว่างปี ๒๕๐๙-๒๕๑๙ โดยเฉลี่ยร้อยละ ๕.๒ ต่อปี ซึ่งอัตราเพิ่มของการจ้างงานนี้ต่ำกว่าในภาคการก่อสร้าง (ร้อยละ ๘.๑ ต่อปี) และภาคบริการ (ร้อยละ ๕.๖ ต่อปี) ทั้ง ๆ ที่ในช่วงเวลาดังกล่าว อัตราเพิ่มของมูลค่าเพิ่มในภาคอุตสาหกรรมอยู่ในระดับที่สูงกว่าภาคการก่อสร้างและบริการ (ดูตารางที่ ๒)

เป็นที่เชื่อกันว่า การเพิ่มขึ้นของการจ้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอยู่ในอัตราสูงในช่วง ๗-๘ ปีที่ผ่านมา เมื่อมีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับในช่วงก่อนหน้า

นั้น ซึ่งเป็นช่วงการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และเพื่อการบริโภคภายในประเทศ ทั้งนี้เหตุหนึ่ง เป็นเพราะว่า อุตสาหกรรมส่งออกมีการใช้แรงงานในอัตราที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภท ทดแทนการนำเข้า^๒

นอกจากการเจริญเติบโตในอัตราสูงแล้ว ภายในภาคอุตสาหกรรมเองก็มีการเปลี่ยนแปลง ทางโครงสร้างด้วย ในช่วงระยะเวลา ๒๐ ปีที่ผ่านมา มีประเภทอุตสาหกรรมเกิดขึ้นใหม่ในเศรษฐกิจ ไทยเป็นจำนวนมาก ตารางที่ ๔ แสดงตัวเลขมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรม ๒๐ ประเภทในบางปีตั้งแต่ ปี ๒๕๐๓ ในปี ๒๕๐๓ อุตสาหกรรมประเภทอาหารมีสัดส่วนที่สำคัญมาก คือกว่าหนึ่งในสามของมูลค่า เพิ่มในภาคอุตสาหกรรมมาจากหมวดอุตสาหกรรมนี้ เมื่อรวมกับเครื่องดัดและผลิตภัณฑ์ยาสูบแล้ว อุตสาหกรรมสามหมวดนี้ มีมูลค่าเพิ่มถึงร้อยละ ๕๘.๒ ของมูลค่าเพิ่มในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด แม้ว่าอุตสาหกรรมสามประเภทนี้จะมีการขยายตัวเรื่อยมา แต่สัดส่วนของมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรม เหล่านี้ในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดได้ลดลงมามาก เนื่องจากอัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมอื่น ๆ สูง กว่า อุตสาหกรรมประเภทที่มีการขยายตัวในอัตราสูงในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา ได้แก่ การกลั่นน้ำมัน ผลิตภัณฑ์กระดาษ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม จากตารางที่ ๕ จะสังเกตเห็นว่า อัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ผันแปรไปมากในแต่ละ ช่วงเวลา กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอัตราการขยายตัวสูงใน ๓-๔ ปีที่ผ่านมาได้แก่ ผลิตภัณฑ์กระดาษ อุปกรณ์ขนส่ง เครื่องไฟฟ้า เครื่องดัด เครื่องนุ่งห่ม เคมีภัณฑ์ อาหาร ผลิตภัณฑ์โลหะ ผลิตภัณฑ์ยาง และเฟอร์นิเจอร์

การรวมกลุ่มอุตสาหกรรมอย่างกว้าง ๆ ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ ๔ มิอาจแสดงให้เห็นชัด ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม แต่ที่จริงในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในเศรษฐกิจไทยมีอยู่มากมายหลายชนิด ตัวอย่างเช่นในกลุ่ม อุตสาหกรรมอาหาร นอกจากการสีข้าวและการฆ่าสัตว์ซึ่งเป็นกิจการที่ค่อนข้างจะดั้งเดิม และมีความ สำคัญอยู่ ยังมีผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง อาหารสำเร็จรูปนานาชนิด อาหาร สัตว์ ผลไม้กระป๋อง น้ำตาล ฯลฯ ซึ่งมีความสำคัญมากขึ้นในมูลค่าการผลิตหมวดอาหาร การขยายตัว ในหลายกลุ่มอุตสาหกรรม เช่น เครื่องไฟฟ้า อุปกรณ์ขนส่ง ผลิตภัณฑ์ยาง เคมีภัณฑ์

๒. สำหรับผลการจ้างงานโดยเปรียบเทียบระหว่างอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า และอุตสาหกรรมส่งออก คุ้ได้จาก Narongchai Akrasanee, *Trade Strategy for Employment Growth in Thailand*, Report of Council for Asian Manpower Studies, Project No. 76-3-06 (July 1978).

และสิ่งทอ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการขยายตัวของกิจการที่อยู่ในข่ายการส่งเสริมการลงทุนโดยรัฐบาล ซึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมเหล่านี้ ได้มีการผลิตสินค้าบริโภค และสินค้าชั้นกลางหลายอย่างขึ้นในช่วง ๑๐-๒๐ ปีที่ผ่านมา

ถ้าหากว่าเราจำแนกประเภทอุตสาหกรรมออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๙ กลุ่ม ตามลักษณะการใช้ตามตารางที่ ๖ จะเห็นว่า แม้สัดส่วนของสินค้าชั้นกลาง และเครื่องจักรอุปกรณ์จะเพิ่มขึ้นบ้างจากปี ๒๕๐๓ แต่สัดส่วนของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่จัดเป็นสินค้าบริโภค (อาหาร ยาสูบ และเครื่องดื่ม สินค้าบริโภคที่คงทน และไม่คงทน) ยังมีอยู่สูงมากคือ กว่าร้อยละ ๖๐ ของมูลค่าเพิ่มในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดในปัจจุบัน

๑.๒ ลักษณะการกระจายโรงงาน

แม้ว่าในช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมมีโรงงานขนาดใหญ่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่จนถึงปัจจุบัน โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในประเทศยังเป็นโรงงานที่มีขนาดเล็ก จากสถิติของกองควบคุมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อปลายปี ๒๕๒๑ จำนวนโรงงานที่จดทะเบียนไว้กับกองควบคุมโรงงานมีทั้งหมด ๖๐,๒๙๖ โรง ในจำนวนนี้เป็นโรงสีข้าวถึง ๓๓,๑๖๖ โรง หรือร้อยละ ๕๕ ของจำนวนโรงงานทั้งหมด กว่าร้อยละ ๙๐ ของโรงงานจดทะเบียนเป็นโรงงานขนาดเล็ก ที่มีคนทำงานน้อยกว่า ๕๐ คน ตามพระราชบัญญัติโรงงานกิจการอุตสาหกรรมที่มีคนงานตั้งแต่ ๗ คนขึ้นไป หรือที่มีเครื่องจักรเกินกว่า ๒ แรงม้า จะต้องจดทะเบียนที่กองควบคุมโรงงาน ฉะนั้น นอกจากกิจการโรงงานที่จดทะเบียนแล้ว ในประเทศไทยยังมีกิจการอุตสาหกรรมในครัวเรือนอีกเป็นจำนวนมาก ที่ใช้แรงงานของคนในครอบครัวหรือจ้างคนงานเพียงหนึ่งหรือสองคน ซึ่งไม่อยู่ในข่ายที่ต้องจดทะเบียน^๓ นอกจากนี้ ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมอีกจำนวนหนึ่ง ที่อยู่ในข่ายที่ต้องจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติโรงงานแต่ก็ไม่ได้ไปจดทะเบียนตามกฎหมาย โรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียนเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วน่าจะเป็นโรงงานขนาดเล็ก เราจึงอาจกล่าวได้ว่ากิจการส่วนใหญ่ในประเทศยังเป็นกิจการที่มีขนาดเล็ก จากสถิติโรงงานแยกตามประเภทอุตสาหกรรมและขนาดการจ้างงานที่ได้จากกองควบคุมโรงงาน พบว่า กิจการอุตสาหกรรมขนาดที่มีการจ้างงานต่ำกว่า ๕๐ คน นอกจากโรงสีข้าว

๓. ไม่มีข้อมูลแน่ชัดว่า ถ้ารวมทั้งกิจการอุตสาหกรรมครัวเรือนเข้าไปแล้ว จำนวนกิจการอุตสาหกรรมในประเทศจะเป็นเท่าใด จากรายงานการสำมะโนอุตสาหกรรมในปี ๒๕๐๗ โรงงานทั้งหมดที่อยู่ในข่ายการสำมะโนในประเทศมีอยู่ ๑๖๔,๐๐๒ โรง ในขณะนั้น ในจำนวนนี้มีอยู่ ๑๔๓,๗๑๑ โรง หรือร้อยละ ๘๖.๗ ที่ไม่มีการจ้างคนงานหรือใช้เฉพาะแรงงานในครอบครัว และร้อยละ ๘๗.๘ ของโรงงานอุตสาหกรรมในขณะนั้น มีคนทำงานน้อยกว่า ๑๐ คน สภาพในปัจจุบันน่าจะผิดไปจากปี ๒๕๐๗ มาก

แล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นกิจการประเภทการแปรรูป ผลิตภัณฑ์เกษตร การซ่อมเครื่องยนต์ และ รถจักรยานยนต์ โรงพิมพ์ โรงเลื่อยไม้และผลิตภัณฑ์ไม้อื่น ๆ การทำเครื่องใช้โลหะ และโรงงานทำ น้ำแข็ง

ตารางที่ ๗ และ ๘ แสดงจำนวนโรงงานจดทะเบียน (ยกเว้นโรงสีข้าว) ตามขนาดการจ้างงานในภูมิภาคต่าง ๆ นอกจากแสดงถึงสัดส่วนของโรงงานขนาดเล็กที่มีอยู่สูงมากแล้ว ตัวเลขในตารางนี้ยังแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงในภาคอุตสาหกรรมไทยอีกอย่างหนึ่งคือ โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศรวมตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง แท้ที่จริงโรงงานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ นั้น มักจะเป็นโรงงานขนาดเล็กที่ผลิตสินค้าเพื่อการบริโภคในท้องถิ่นนั้น หรือไม่ก็เป็นโรงงานที่ต้องอาศัยวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นสำคัญ เช่น ยาสูบ เครื่องดินเผา การแกะสลักไม้ และการผลิตเสื้อผ้าแบบพื้นเมืองในภาคเหนือ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ และผลิตภัณฑ์ยางในภาคใต้ ฯลฯ^๔

การกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงทำให้ภูมิภาคส่วนนี้เป็นแหล่งเกิดของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศ ตารางที่ ๙ แสดงให้เห็นว่า ในปี ๒๕๑๙ กวาร์ร้อยละ ๘๐ ของมูลเพิ่มทางอุตสาหกรรมในประเทศเกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และในภูมิภาคกลาง ในระยะตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๑๓ เป็นต้นมา รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาการกระจุกตัวของกิจการอุตสาหกรรม และพยายามที่จะให้มีการกระจายโรงงานอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ มากขึ้น ได้มีการให้สิทธิประโยชน์แก่กิจการที่จะไปตั้งอยู่ในต่างจังหวัดเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่สู้จะได้ผลนัก ตัวเลขจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนแสดงว่า กิจการที่ได้รับการส่งเสริม และเปิดดำเนินการแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๐๓-๒๕๒๑ มีอยู่ ๘๓๙ แห่ง ในจำนวนนี้ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ และสมุทรปราการ ๔๗๔ แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๕ ของจำนวนกิจการทั้งหมด และอีก ๒๓๔ กิจการหรือร้อยละ ๒๗.๙ ตั้งอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง มีเพียง ๑๓๑ แห่ง หรือร้อยละ ๑๕.๖ เท่านั้น ที่ตั้งอยู่ในภาคอื่น ๆ ของประเทศ ถ้าพิจารณาจากกิจการที่ได้รับการส่งเสริมและเปิดดำเนินการในปี ๒๕๒๑ จะเห็นว่ากิจการที่ตั้งอยู่ในภาคอื่น ๆ ที่มีอยู่ไม่กี่กิจการนั้น เป็นโรงแรมเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นโรงงานอบใบยาสูบ (ในภาคเหนือ) และกิจการห้องเย็น (ในภาคใต้) จะเห็นได้ว่าแม้ว่าผู้ลงทุนในเขตภูมิภาค (ตามเขตอุตสาหกรรมที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนกำหนดไว้) จะได้รับสิทธิ

๔. รายละเอียดการกระจายโรงงานตามขนาดการจ้างงานตามภาคต่าง ๆ อาจดูได้จากแสง สวงนเรือง สมศักดิ์ แทมบุญเลิศชัย และนิศย์ สัมมาพันธ์ *อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางในประเทศไทย* กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑

และประโยชน์เพิ่มเติมมากขึ้นจากที่ได้รับในเกณฑ์ปกติของการส่งเสริมการลงทุนก็ตาม กิจกรรมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็ยังไม่มีความกระตือรือร้นที่จะไปตั้งอยู่ในเขตภูมิภาคนที่ห่างไกลจากนครหลวงมากนัก

๑.๓ การทดแทนการนำเข้าและการส่งออก

การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการค้าต่างประเทศในช่วงเวลา ๒๐ ปีที่ผ่านมา สัดส่วนของสินค้าบริโภคในสินค้าเข้าทั้งหมดได้ลดลง ในขณะที่สัดส่วนของสินค้าชั้นกลางและสินค้าทุนได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการผลิตเพื่อทดแทนสินค้าเข้าในภาคอุตสาหกรรม ตารางที่ ๑๐ แสดงตัวเลขการนำสินค้าเข้าตามลักษณะทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่ามูลค่าสินค้าเข้าของไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา คือจาก ๙.๔ พันล้านบาท ในปี ๒๕๐๓ มาเป็น ๑๐๙.๙ พันล้านบาทในปี ๒๕๒๑ ในช่วงเวลาดังกล่าว มูลค่าการนำเข้าของสินค้าชั้นกลาง สินค้าทุน และสินค้าประเภทอื่น ๆ (ซึ่งมีน้ำมันและยานพาหนะเป็นส่วนสำคัญ) เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าสินค้าบริโภค จึงทำให้สัดส่วนของสินค้าบริโภคลดลงมาจากร้อยละ ๓๕.๖ ในปี ๒๕๐๓ มาเป็นร้อยละ ๑๑.๘ ของสินค้าเข้าทั้งหมด ในปี ๒๕๒๑^๕

สิ่งที่น่าสังเกตสำหรับโครงสร้างสินค้าเข้าของไทยก็คือ การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไม่ได้ทำให้การพึ่งสินค้าเข้าทางอุตสาหกรรมลดน้อยลงแต่อย่างใด ถ้าเราแยกตามหมวดการค้าต่างประเทศ (SITC) ตามตารางที่ ๑๑ จะเห็นว่า ในปี ๒๕๐๒-๒๕๐๔ การนำเข้าในหมวดสินค้าหัตถอุตสาหกรรม เครื่องจักร และยานพาหนะ เคมีภัณฑ์ และสินค้าอุตสาหกรรมเบ็ดเตล็ดรวมกันมีมูลค่าเป็นร้อยละ ๗.๕ ของมูลค่าการนำเข้าทั้งสิ้น และในปี ๒๕๑๒-๑๔ สินค้าเข้าใน ๔ หมวดนี้มีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ ๗๗.๑ ของสินค้าเข้าทั้งสิ้น สัดส่วนของการนำเข้าของสินค้า ๔ หมวดนี้ได้ลดลงมาในช่วงปี ๒๕๑๗-๒๕๑๙ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันดิบ ทำให้หมวดน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นมีสัดส่วนการนำเข้าสูงขึ้นมาก หากเรารวมหมวดน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นเข้าไปด้วยแล้ว ในปี ๒๕๑๗-๒๕๑๙ สินค้าเข้าใน ๕ หมวดนี้ มีมูลค่าถึงร้อยละ ๘๗.๗ ของมูลค่าการนำเข้าเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงประการหนึ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย คือ การผลิตทางด้านอุตสาหกรรมจำเป็นต้องพึ่งพาสินค้าเข้าเป็นอย่างมาก

๕. รายละเอียดโครงสร้างสินค้าเข้า และสินค้าออกของไทย โปรดดูจาก ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ และสมคิด แสงเพชร *โครงสร้างการส่งออกของประเทศไทย ๒๕๐๒-๒๕๒๑* (ก.ย. ๒๕๒๒) และ *การวิเคราะห์โครงสร้างการนำเข้าของประเทศไทย* หน่วยวิจัยเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย (กันยายน ๒๕๒๑)

โดยทั่วไปแล้ว การพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะแรกจำเป็นต้องอาศัยเครื่องจักร อุปกรณ์ และวัสดุอื่น ๆ จากตลาดต่างประเทศมาก แต่เมื่ออุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าขยายตัวขึ้น และเนื่องจากสินค้าบริโภคมักเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่สามารถพัฒนาได้ก่อน สัดส่วนของสินค้าอุตสาหกรรมบริโภคจะลดน้อยลงในระยะแรก แต่สัดส่วนของสินค้าทุนและสินค้าชั้นกลางจะสูงขึ้น แต่เมื่ออุตสาหกรรมการบริโภคขยายตัวไปมากพอสมควรแล้ว อาจมีการกระตุ้นให้มีการผลิตสินค้าชั้นกลาง และสินค้าทุนขึ้น ซึ่งเป็นการทดแทนการนำเข้าในขั้นต่อไป แต่สำหรับในกรณีของไทย การนำเข้าของสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการบริโภคมิได้ลดน้อยลง และการฟุ้งสินค้าทุนและสินค้าชั้นกลาง ยังมีอยู่มากหลังจากที่มีการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาเป็นเวลากว่า ๒๐ ปี เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น จึงทำให้มีการนำเข้าในสินค้าอุตสาหกรรมบริโภคมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่การผลิตในประเทศก็ขยายตัวในอัตราสูง อีกประการหนึ่ง การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมยังจำเป็นต้องฟุ้งสินค้าเข้าที่เป็นเครื่องจักร อุปกรณ์ และสินค้าชั้นกลางมาก การที่อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าส่วนใหญ่ผลิตสินค้าที่ใช้โดยประชาชนที่มีรายได้สูงและปานกลาง ซึ่งต้องใช้วัสดุจากต่างประเทศมาก ก็อาจจะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ยังต้องมีการฟุ้งพาการนำเข้าในสินค้าอุตสาหกรรมชั้นกลางจากต่างประเทศมาก

ในช่วงเวลาประมาณ ๗-๘ ปีที่ผ่านมา การส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมไทยได้เพิ่มขึ้นในอัตราสูงมาก ในปัจจุบันแม้ว่าสินค้าออกส่วนใหญ่ของไทยยังเป็นผลิตภัณฑ์การเกษตร แต่ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากสาขาอื่น ๆ ได้มีอัตราส่วนในการส่งออกเพิ่มขึ้น การคำนวณสัดส่วนของผลผลิตอุตสาหกรรมในสินค้าออกทั้งหมดแตกต่างกันไป แล้วแต่วิธีการแบ่งประเภทสินค้า จากการคำนวณของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งแบ่งสินค้าออกแยกประเภทตามภาคการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์เกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ อุตสาหกรรม และอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า สินค้าออกที่เป็นผลิตภัณฑ์การเกษตรได้ลดลงมาเป็นลำดับ จากร้อยละ ๘๐.๐ ในปี ๒๕๐๖ เหลือเพียงร้อยละ ๔๗.๒ ในปี ๒๕๒๑ และสัดส่วนของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากประมาณร้อยละ ๔ ในปี ๒๕๑๑ มาเป็นร้อยละ ๒๐.๗ และ ๒๒.๗ ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดในปี ๒๕๑๖ และ ๒๕๒๑ ตามลำดับ (ดูตารางที่ ๑๒) สินค้าออกทางด้านอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ เช่น น้ำตาล ผลไม้กระป๋อง และอาหารสำเร็จรูปอื่น ๆ นอกจากผลิตภัณฑ์อาหารแล้ว สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญคือ สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณี และวงจรรานซิสเตอร์ ตารางที่ ๑๓ แสดงมูลค่าและอัตราเพิ่มของสินค้าออก แบ่งตามอุตสาหกรรม ๑๓ ประเภท และแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๗ กลุ่ม ตามลักษณะการใช้ ในปี ๒๕๑๕

และ ๒๕๑๙ จะเห็นว่านอกจากน้ำตาล ผลิตภัณฑ์อาหาร สิ่งทอ และเสื้อผ้าสำเร็จรูปแล้ว ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ล้วนมีมูลค่าส่งออก ไม่เกินร้อยละ ๕ ของมูลค่าอุตสาหกรรมส่งออกทั้งหมด แต่อัตราเพิ่มในการส่งออกของผลิตภัณฑ์หลายประเภทมีอยู่สูงมาก จากการตรวจดูรายการสินค้าออกในรายละเอียดลงไปพบว่า มีสินค้าออกมากชนิดที่เพิ่งจะมีการส่งออกในระยะไม่กี่ปีมานี้ สินค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่มีมูลค่าการส่งออกน้อยมาก แต่มีอัตราการขยายตัวสูงมาก สิ่งที่น่าสนใจคือ สินค้าหลาย ๆ ประเภทที่มีการส่งออกในปัจจุบันได้มีการผลิตในประเทศมาเป็นเวลานานแล้ว แต่เพิ่งจะมีการส่งออกในไม่กี่ปีมานี้ การเปลี่ยนแปลงจุดเน้นในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยมุ่งหนักไปในทางส่งเสริมการส่งออกของรัฐ โดยการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่ผู้ส่งออก และการให้ข่าวสารข้อมูลในการส่งออก น่าจะมีส่วนในการกระตุ้นการขยายตัวในการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรม การตื่นตัวในการส่งออกของผู้ผลิตในทางอุตสาหกรรม โดยการพยายามหาช่องทางส่งสินค้าออกและหาตลาดในต่างประเทศ และการพยายามปรับปรุงคุณภาพของสินค้าให้มีมาตรฐานดีพอที่จะส่งออกได้ (รวมทั้งการออกแบบและการปรับปรุงวิธีการบรรจุหีบห่อ) ก็มีผลสำคัญทำให้มีการขยายตัวในการส่งออกเป็นอย่างมาก

๑.๔ การลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมไทย

นับตั้งแต่มีการส่งเสริมการลงทุนอย่างจริงจังในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา ผู้วางนโยบายเศรษฐกิจได้ให้ความสำคัญแก่การลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก และมีการห่วงใยเป็นอย่างมาก เมื่อการลงทุนจากต่างประเทศลดลงหรือเพิ่มขึ้นไม่มากนักในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยข้อเท็จจริงแล้ว การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นในอัตราสูงตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ และจากประมาณปี ๒๕๐๘ เป็นต้นมา การลงทุนจากต่างประเทศนับว่าเป็นสัดส่วนสำคัญของบัญชีทุนเคลื่อนย้ายในดุลการชำระเงิน แต่สัดส่วนของการลงทุนจากต่างประเทศในบัญชีทุนเคลื่อนย้ายก็ได้ลดลงในระยะหลังๆ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของเงินกู้ระยะสั้นและรายการอื่นๆ ในบัญชีทุนเคลื่อนย้าย นอกจากนี้ เมื่อเทียบกับการลงทุนภายในประเทศทั้งหมดแล้ว การลงทุนจากต่างประเทศนับว่ามีสัดส่วนที่ไม่สูงนักในแต่ละปี จากตารางที่ ๑๔ ซึ่งเทียบการลงทุนต่างประเทศสุทธิ (รวมทั้งการลงทุนในทุนเรือนหุ้นและเงินกู้จากบริษัทต่างประเทศที่มาลงทุนโดยตรง) และการสะสมทุนในภาคเอกชนในแต่ละปี จะเห็นว่า การลงทุนต่างประเทศโดยเฉลี่ยแล้ว ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ของการสะสมทุนในภาคเอกชน และอัตราส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงในปีหลังๆ ตัวเลขการลงทุนต่างประเทศนี้เป็นการไหลเข้าของเงินทุนสุทธิจากกิจการที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย นอกจากกิจการอุตสาหกรรมแล้วยังรวมทั้งสถาบันการ

เงิน การค้าและบริการด้วย ในระยะหลัง ๆ นี้ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรม
ดูจะมีแนวโน้มลดต่ำลงด้วย (ดูตารางที่ ๑๕)

อย่างไรก็ดี การลงทุนจากต่างประเทศ อาจมีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยใน
แง่ที่ว่า กิจกรรมอุตสาหกรรมที่ได้รับการลงทุนจากต่างประเทศ มีอยู่จำนวนไม่น้อยที่เป็นกิจกรรม
ที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล และสินค้าบริโภคหลาย ๆ อย่างที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในหมู่คนที่มียาได้
สูงหรือปานกลาง เป็นผลผลิตของกิจการที่ได้รับการลงทุนจากต่างประเทศ ในอุตสาหกรรมที่ได้รับการ
การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนจากประเทศญี่ปุ่น นับว่ามีบทบาท
ที่สำคัญมาก ในเดือนตุลาคม ๒๕๒๒ กิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนทั้งสิ้นมีอยู่ ๑,๑๔๘ กิจการ
ในจำนวนนี้ มีกิจการที่เป็นการลงทุนจากต่างประเทศ ๕๔๘ กิจการ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗
ของกิจการที่ได้รับการส่งเสริมทั้งหมด อย่างไรก็ตามมีเพียง ๒๒ กิจการ ที่มีการถือหุ้น
โดยชาวต่างชาติเต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ และที่เหลืออีก ๕๒๖ กิจการ เป็นธุรกิจร่วมทุนระหว่างนัก
ลงทุนไทยกับชาวต่างชาติ ถ้าคิดเป็นอัตราส่วนของทุนจดทะเบียนแล้ว ชาวต่างชาติถือหุ้นในกิจการ
ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนทั้งสิ้นร้อยละ ๒๓.๖ ในจำนวนนี้ ประกอบด้วยการลงทุนจากญี่ปุ่นร้อยละ
๓๔ ของทุนจดทะเบียนต่างชาตินี้ ประเทศอื่น ๆ ที่มีความสำคัญรองลงมา คือ ไต้หวัน สหรัฐ
อเมริกา อังกฤษ และฮ่องกง ในปีหลัง ๆ นี้ อัตราส่วนของการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติในกิจการที่
ได้รับการส่งเสริมทั้งหมดมีแนวโน้มลดน้อยลง อย่างไรก็ตามการถือหุ้นมิได้เป็นเครื่องชี้ถึง
อำนาจการควบคุมกิจการที่ตื้นนัก เนื่องจากนักลงทุนไทยยังต้องพึ่งผู้ลงทุนต่างชาติทางด้านเทคนิคการ
ผลิต และสินเชื่อหรือเงินทุน นอกจากนี้การลงทุนของคนไทยในบริษัทลงทุนร่วม มักจะกระจาย
ออกไปโดยมีผู้ถือหุ้นหลายคน ในขณะที่ผู้ลงทุนต่างชาติมีอยู่เพียงหนึ่งหรือสองรายในแต่ละบริษัท
ผู้ลงทุนชาวต่างชาติจึงมักจะมีอำนาจในการบริหารกิจการที่ลงทุนร่วมอยู่สูงพอสมควร ทั้ง ๆ ที่มีการ
ถือหุ้นน้อยกว่าโดยส่วนรวม^๖

ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการลงทุนจากต่างประเทศที่น่าจะกล่าวถึง ก็คือ ผู้วางนโยบายทาง
เศรษฐกิจมักจะเชื่อกันว่า การลงทุนจากต่างประเทศ จะนำมาซึ่งเงินทุน ผู้ประกอบการ และความรู้
ทางเทคโนโลยี และสามารถสร้างการจ้างงานในอุตสาหกรรมไทยได้มาก ซึ่งถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว

๖. ทั้งนี้เป็นจริงโดยเฉพาะในกิจการที่มีการลงทุนร่วมจากญี่ปุ่น โปรดดูรายละเอียดใน Somsak Tambunlert-
chai, *Japanese and American Investments in Thailand's Manufacturing Industries : An Assessment of
Their Relative Contribution to the Host Country*, Institute of Developing Economies, 1977.

การลงทุนจากต่างประเทศ อาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์มากอย่างที่หวังกันไว้ก็ได้ ทางด้านเงินลงทุน เขาอาจนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในระยะแรกของการลงทุน แต่ส่วนหนึ่งของเงินทุนจะถูกนำไป ซื้อซื้อเครื่องจักร อุปกรณ์และสินค้าชิ้นกลางต่าง ๆ จากต่างประเทศ และทุนในการดำเนินงานในระยะต่อ ๆ มาหลังจากการลงทุนเริ่มแรกมักจะได้อีกมาโดยการกั๊ยืมจากตลาดเงินทุนภายในประเทศ และเมื่อเขาเข้ามาลงทุนได้ระยะหนึ่งแล้ว ก็อาจจะมีการส่งผลกำไรกลับไปต่างประเทศ ตารางที่ ๑๗ แสดงตัวเลขการส่งกลับของกำไรและเงินปันผลระหว่างปี ๒๕๑๕-๒๕๒๑ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อันเป็นสิ่งที่ชี้ว่า ผู้ลงทุนต่างประเทศที่มาลงทุนในต่างประเทศเป็นเวลานานพอสมควรและไม่อาจจะขยายการลงทุนต่อไปได้เริ่มส่งเงินกำไรและเงินปันผลกลับออกไปแล้ว

สำหรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น โดยทั่วไปผู้ลงทุนต่างชาติต้องการรักษาไว้ซึ่งความลับในวิธีการผลิตขั้นสูง และไม่สู้จะเต็มใจในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ร่วมลงทุนมากนัก ในขณะที่ผู้ร่วมทุนไทยอาจขาดแคลนความรู้ความสามารถในการเรียนรู้เทคนิคจากผู้ลงทุนชาวต่างประเทศ หรือไม่กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เทคนิคโดยหวังเฉพาะส่วนแบ่งในผลกำไรเท่านั้น ฉะนั้น ผลประโยชน์ทางด้านเทคโนโลยีที่คนไทยจะได้จากการลงทุนต่างประเทศนั้น น่าจะเป็นทางด้านการใช้เทคโนโลยีของต่างประเทศมาผลิตสินค้าที่เราไม่อาจผลิตได้ อันอาจมีผลทำให้มีการใช้ทรัพยากรเต็มเม็ดเต็มหน่วยมากขึ้น และการฝึกคนงานและผู้บริหารงานซึ่งก็มีขอบเขตที่ค่อนข้างจำกัด สำหรับผลทางการเพิ่มรายได้กับการจ้างงาน การศึกษาเกี่ยวกับผลการลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริม แสดงให้เห็นว่า การลงทุนจากต่างประเทศไม่สามารถก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงานในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณการลงทุนจากต่างประเทศยังมีอยู่ไม่มาก และอีกประการหนึ่งกิจการอุตสาหกรรมที่ลงทุนโดยชาวต่างชาติ มักมีการใช้เครื่องจักรแทนที่จะใช้แรงงานมากในการผลิต^๗

ที่กล่าวมานี้ ไม่ได้หมายความว่า เราควรจะไปส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศโดยสิ้นเชิง เราอาจจะยอมรับว่า การลงทุนจากต่างประเทศมีส่วนช่วยให้ภาคอุตสาหกรรมของไทยขยายตัว และก่อให้เกิด

๗. จากการประมาณการ โดยใช้ข้อมูลอัตราส่วนการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรต่อคนงานจากข้อมูลปี ๒๕๑๔ ของกิจการอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน และมีการร่วมทุนโดยชาวต่างชาติ ปรากฏว่าอัตราส่วนดังกล่าวตกประมาณสินทรัพย์ถาวร ๑ แสน ๒ หมื่นบาท ต่อคนงานหนึ่งคน ถ้าใช้ตัวเลขการลงทุนสินทรัพย์ทั้งสิ้น อัตราส่วนดังกล่าวตกประมาณ ๒ แสนบาท ต่อคนงานหนึ่งคน ตัวเลขใกล้เคียงกับตัวเลขเฉลี่ยของกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนทั้งหมด ระหว่างปี ๒๕๐๓-๒๕๑๔ อัตราส่วนสินทรัพย์ถาวรต่อคนงานดังกล่าวสูงกว่าอัตราส่วนเดียวกันของกิจการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมาก โปรดดู แสง สงวนเรืองและสหาย *อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางในประเทศไทย* บทที่ ๖ และ Somsak Tambuntertchai, *Foreign Direct Investment in Thailand's Manufacturing Industries*, (1975), chapter 6.

เกิดการผลิตสินค้าใหม่ ๆ หลายประเภทในเศรษฐกิจไทย และอาจจะมีส่วนช่วยให้คนไทยเรียนรู้เทคนิคการผลิตและการบริหารที่เหนือกว่าบ้าง แม้จะมีขอบเขตจำกัดก็ตาม หรืออาจจะมีส่วนช่วยในการหาช่องทางส่งสินค้าออกในบางกรณี แต่เราก็ไม่ควรที่จะให้ความสำคัญแก่การลงทุนจากต่างประเทศจนเกินไป จนละเลยการส่งเสริมกิจการอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในประเทศ ตลอดเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้ปล่อยให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนโดยเสรี การให้ความสำคัญแก่การลงทุนต่างประเทศมากเกินไป และการหวั่นวิตกว่า บรรยากาศการลงทุนในประเทศไทยสู้ประเทศอื่นในภูมิภาคนี้ไม่ได้ ทำให้มีการชักจูงการลงทุนจากต่างประเทศโดยการให้สิทธิประโยชน์มาก และอาจทำให้ขาดการกลั่นกรองที่รอบคอบ นโยบายการต้อนรับการลงทุนจากต่างประเทศคงจะดำเนินต่อไปในทุกรัฐบาล แต่ก็น่าจะมีการทบทวนถึงวิธีการคัดเลือกโครงการ และมาตรการอื่น ๆ ในการรับการลงทุน การคัดเลือกโครงการการลงทุนอาจจะเป็นไปในทางที่ว่า การลงทุนต่างประเทศจะเป็นส่วนที่มาเสริม แต่ไม่ใช่เข้ามาแทนที่การลงทุนภายในประเทศ และโครงการลงทุนต่าง ๆ น่าจะพิจารณาในแง่ที่ว่า จะมีส่วนช่วยเศรษฐกิจไทยอย่างไร และอาจมีผลเสียประการใดบ้างด้วย

ผลประการหนึ่งของการให้ความสำคัญแก่การลงทุนจากต่างประเทศ และการลงทุนในกิจการขนาดใหญ่มากเกินไป ก็คือ การมองข้ามกิจการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมภายในประเทศ ซึ่งน่าจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย สาเหตุหนึ่งที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กถูกมองข้ามไป อาจเนื่องจากความเชื่อว่าอุตสาหกรรมขนาดเล็กส่วนใหญ่ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพต่ำและมีเทคนิคการผลิตที่ล้าสมัย แต่การศึกษาในเรื่องอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม^๘ ซึ่งให้เห็นว่ากิจการขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมหลายประเภทมีคุณสมบัติหลาย ๆ อย่างที่พึงปรารถนาต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม คือ มีการใช้วัตถุดิบในประเทศในสัดส่วนที่สูงกว่า และมีการใช้แรงงานต่อเงินทุนที่มากกว่า เมื่อเทียบกับกิจการที่ใหญ่กว่า ทางด้านประสิทธิภาพการผลิต ก็ไม่ปรากฏว่าด้อยกว่ากิจการขนาดใหญ่มากนัก อย่างไรก็ตาม กิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อมมักจะประสบกับปัญหาการขาดแคลนความรู้ทางเทคนิคบางประการ ทางด้านบริหารและการผลิต และขาดแคลนเงินทุน กิจการอุตสาหกรรมขนาดเล็กส่วนใหญ่ต้องพึ่งแหล่งเงินทุนนอกระบบ ซึ่งก็ได้ในวงจำกัดและต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง ดังได้กล่าวมาแล้วว่า อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในประเทศเป็นกิจการขนาดเล็กที่ไม่ใหญ่นัก หากกิจการเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตขึ้นมาได้ ก็จะเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย เท่าที่ผ่านมารัฐบาลแม้จะอุตสาหกรรมการขนาดย่อมจะได้รับการพิจารณาอยู่บ้าง แต่ความสนใจและ

๘. อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางในประเทศไทย (๒๕๒๑) บทที่ ๖

ผลที่เกิดจากการใช้มาตรการส่งเสริมต่าง ๆ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม มีแนวโน้มที่จะเอื้ออำนวยต่ออุตสาหกรรมขนาดใหญ่เป็นสำคัญ ในระยะหลัง ๆ นี้ รัฐบาลจะให้ความสนใจแก่อุตสาหกรรมขนาดย่อมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายใหม่ โดยการสนับสนุนการลงทุนอุตสาหกรรมโดยคนไทย และเสริมเติมโดยการลงทุนจากต่างประเทศ อาจจะมีผลทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยหันมาพึ่งตนเองมากขึ้น และไม่ต้องไปวิตกกังวลกับการลดลงของการลงทุนจากต่างประเทศ ดังที่เคยเป็นมา และดูเหมือนว่า ก็ยังเป็นอยู่ในทุกวันนี้

๒. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม

การขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา เป็นผลสืบเนื่องมาจากการลงทุนเพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรม และการลงทุนที่เพิ่มในอัตราสูงนี้ก็เป็น การตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ในสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งเกิดจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในสาขาต่าง ๆ มาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมการลงทุนในภาคเอกชน ก็นับว่ามีส่วนสำคัญในการกระตุ้นการลงทุนในภาคเอกชนด้วย มาตรการที่มีส่วนกระตุ้นการลงทุนในภาคเอกชนที่สำคัญ ได้แก่ การใช้งบประมาณจำนวนมากในการสร้าง และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถนนหนทาง และพลังงานไฟฟ้า ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๕๐๐ และในช่วงแผนพัฒนาที่หนึ่งและที่สอง สิ่งกระตุ้นการลงทุนอีกอย่างหนึ่งที่ทำโดยรัฐบาลคือ การคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศโดยมาตรการทางด้านภาษีอากรและการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่กิจการอุตสาหกรรมที่ลงทุนโดยเอกชน

ในช่วงเวลา ๑๐ ปี หลังจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลมีส่วนร่วมโดยตรงในกิจการอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก การผลิตสินค้าหลายชนิดได้กระทำโดยรัฐวิสาหกิจ ซึ่งสังกัดหน่วยราชการต่าง ๆ ต่อมาเมื่อสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ได้มีการพยายามลดความสำคัญของรัฐบาลในกิจการอุตสาหกรรมลง และหันมาส่งเสริมการลงทุนในภาคเอกชนมากขึ้น ได้มีการใช้งบประมาณจำนวนมาก ปรับปรุงโครงสร้างสาธารณูปโภคในประเทศ และมีการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนขึ้นในปี ๒๕๐๒ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ซึ่งให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนอย่างกว้างขวาง เพื่อกระตุ้นการลงทุนในเอกชน ในส่วนนี้ จะกล่าวถึงมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมโดยสังเขป ซึ่งรวมทั้งการส่งเสริมการลงทุนโดยการคุ้มครองอุตสาหกรรมโดยมาตรการทางการค้าต่างประเทศ และการช่วยเหลือของรัฐอื่น ๆ ต่อกิจการอุตสาหกรรม

๒.๑ การส่งเสริมการลงทุนโดยรัฐบาล

ทำนองเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ หลายประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยก็เริ่มต้นจากการส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนสินค้าเข้า ด้วยมาตรการการคุ้มครองอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) รัฐบาลได้เน้นถึงการสนับสนุนการลงทุนของเอกชน และจำกัดขอบเขตการดำเนินงานโดยตรงของรัฐบาลในภาคอุตสาหกรรม กฎหมายส่งเสริมการลงทุน ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้อย่างจริงจังในปี ๒๕๐๓ ได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่จูงใจผู้ลงทุนทั้งภายในและจากภายนอกประเทศทำการลงทุนในกิจการที่รัฐบาลเห็นว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สิ่งจูงใจที่ให้แก่กิจการที่ได้รับการส่งเสริมประกอบด้วย การให้หลักประกันว่า รัฐจะไม่โอนกิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐ และไม่ประกอบกิจการที่จะแข่งขันกับกิจการของเอกชนที่ได้รับการส่งเสริม และอนุญาตให้นำเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเป็นผลตอบแทนจากการลงทุนและค่าชดเชยอื่น ๆ ออกนอกประเทศ อนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และนำช่างฝีมือและผู้บริหารงานชาวต่างด้าวเข้ามาทำงานในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมได้ สิ่งจูงใจที่สำคัญต่อกิจการที่ได้รับการส่งเสริมได้แก่ การคุ้มครองในกรณีที่ทำเป็นโดยการห้ามการนำเข้า หรือการตั้งค่าธรรมเนียมนำเข้า (นอกเหนือจากการเก็บอากรขาเข้า) ในผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับที่ผลิตในประเทศโดยกิจการที่ได้รับการส่งเสริม และการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทางด้านภาษีอากร เช่น การยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับเครื่องจักร ส่วนประกอบและอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจการที่ได้รับการส่งเสริม การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในระยะเวลาหนึ่ง และการยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับสินค้าชิ้นกลางหรือวัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศ

กฎหมายส่งเสริมการลงทุนได้มีการแก้ไขปรับปรุงมาหลายครั้ง ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ ในช่วงแรกของการส่งเสริมการลงทุน อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ใช้ทุนมาก ดูเหมือนจะได้รับความสนใจเป็นพิเศษ โดยที่ในกฎหมายส่งเสริมการลงทุนมีการกำหนดขนาดการผลิตขั้นต่ำและแบ่งประเภทกิจการตามลำดับ “ความสำคัญ” ไว้สามประเภท เพื่อให้สิทธิประโยชน์ทางด้านยกเว้นหรือลดหย่อนอากรขาเข้าในวัตถุดิบ และสินค้าชิ้นกลางอื่น ๆ ลดหลั่นกันไป และกิจการที่จัดอยู่ในประเภท ก. ซึ่งเป็นกิจการที่ถือว่ามีความสำคัญมาก ซึ่งจะได้รับยกเว้นภาษีในวัตถุดิบใช้เต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ นั้นส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมหนักที่ต้องใช้เงินลงทุนมาก เช่น การถลุงเหล็ก การผลิตเครื่องจักรกลและชิ้นส่วน การผลิตยางรถยนต์ และเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ ฯลฯ

ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔) มีการกล่าวถึงการให้มีความสำคัญแก่ อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก และอุตสาหกรรมที่มีผลเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่นโดยการใช้วัสดุ ภายในประเทศ ในช่วงนี้ เริ่มมีการตระหนักกันว่า อุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมในระยะแรก ส่วนใหญ่มีการนำวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางจากต่างประเทศในอัตราสูง สิทธิพิเศษที่อุตสาหกรรม ประเภท ก. (ยกเว้นภาษีขาเข้าทั้งหมด) และประเภท ข. (ยกเว้นภาษีขาเข้าครึ่งหนึ่ง) ได้รับได้ถูก ยกเลิกไปในปี ๒๕๑๐ หลังจากที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. ๒๕๐๕ ประกาศใช้แล้วเป็น เวลา ๕ ปี และกิจการที่ได้รับการส่งเสริมจะให้ลดหย่อนอากรในวัสดุนำเข้าเพียงหนึ่งในสาม โดย ถือเป็นกิจการประเภท ค. ทั้งสิ้น ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙) ได้มีการ เน้นถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และการกระจายโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อการ ส่งออกและการกระจายโรงงานอุตสาหกรรมออกไปสู่ส่วนภูมิภาค ในปี ๒๕๑๕ ได้มีการประกาศใช้ กฎหมายส่งเสริมการลงทุนฉบับใหม่ (ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๒๗) ซึ่งกำหนดสิทธิประโยชน์มากขึ้นแก่อุตสาหกรรมผลิตเพื่อการส่งออกและที่ตั้งอยู่ในเขตอุตสาหกรรมที่ทางรัฐบาลกำหนด และสิทธิประโยชน์ การยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีอากรในวัสดุนี้ ได้กำหนดไว้แก่อุตสาหกรรมที่ผลิต เพื่อการส่งออกเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงกฎหมายส่งเสริมการลงทุนครั้งล่าสุดมีขึ้นเมื่อปี ๒๕๒๐ มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. ๒๕๒๐ ซึ่งใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน ในกฎหมายการลงทุนฉบับ ใหม่นี้ ได้กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการพิจารณาการให้ สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ในกิจการที่ขอรับการส่งเสริม รวมทั้งการให้ความคุ้มครองและการยกเว้นภาษี อากรในลักษณะต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า การแก้ไขกฎหมายส่งเสริมการลงทุนในช่วง ดังแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ มา จนถึงปี ๒๕๒๐ เป็นไปในทางที่มีการจำกัดสิทธิประโยชน์แก่กิจการที่ได้รับการ ส่งเสริมให้น้อยลงในบางอย่าง แต่กฎหมายส่งเสริมการลงทุนฉบับล่าสุดนี้ กลับมีการให้สิทธิ ประโยชน์มากขึ้นแก่ผู้ลงทุน และการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับการพิจารณาวินิจฉัยของ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนมากขึ้น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะความห่วงใยในบรรยากาศการลงทุน ที่เลวลงในช่วงปี ๒๕๒๐ และกฎหมายส่งเสริมการลงทุนนี้ก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่จะแสดงออกซึ่งความปรารถนาอันแรงกล้าของรัฐบาลที่จะสนับสนุนการลงทุนในภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุน จากต่างประเทศจึงได้มีการแก้ไขกฎหมายการลงทุนในทางที่เพิ่มสิ่งจูงใจแก่นักลงทุนมากขึ้น และใน

ปี ๒๕๒๐ นี้เอง มีการตั้งศูนย์บริการลงทุนขึ้นที่สำนักงานส่งเสริมการลงทุน เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ เกี่ยวกับการลงทุนในประเทศไทย

๒.๒ การคุ้มครองโดยมาตรการทางการค้าต่างประเทศ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สิทธิประโยชน์ที่ให้แก่งานที่ได้รับการลงทุนเมื่ออยู่ในขอบเขตที่กว้างขวาง สิทธิประโยชน์ที่สำคัญซึ่งทำให้งานที่ได้รับการลงทุนได้เปรียบกิจการอื่นคือ การยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าในเครื่องจักร อุปกรณ์ และวัสดุที่จำเป็นต่อการผลิต เนื่องจากการผลิตในทางอุตสาหกรรม สินค้าทุนและวัตถุดิบหรือสินค้าขั้นกลางเป็นส่วนสำคัญของต้นทุนการผลิต การให้สิทธิประโยชน์ทางด้านนี้จึงทำให้ผู้ผลิตสามารถลดต้นทุนได้มาก มาตรการคุ้มครองทางการค้าอย่างอื่นคือ การห้ามการนำเข้าหรือตั้งค่าธรรมเนียมในสินค้าเข้าชนิดเดียวกันนั้นอาจจะมีผลในการคุ้มครองมากกว่า แต่ก็ไม่ค่อยได้ใช้กันบ่อยนักในเศรษฐกิจไทย มาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศที่สำคัญที่สุด อาจไม่ใช่มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดโดยกฎหมายส่งเสริมการลงทุน (ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว ก็ได้อาศัยมาตรการทางด้านการค้าต่างประเทศอยู่มาก) หากแต่เป็นการคุ้มครองโดยระบบภาษีศุลกากร และมาตรการการจำกัดการนำเข้าอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากว่ามาตรการส่งเสริมการลงทุนให้ประโยชน์แก่เฉพาะกิจการที่ได้รับการลงทุนและกิจการที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่การคุ้มครองโดยมาตรการทางการค้าต่างประเทศ ครอบคลุมไปถึงกิจการอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ทั้งที่ได้รับการส่งเสริมและไม่ได้รับการส่งเสริมด้วย มาตรการทางการค้าต่างประเทศที่มีส่วนสำคัญในการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายใน คือ การเก็บอากรขาเข้าของสินค้าต่าง ๆ ในอัตราที่ต่างกัน โดยทั่วไปแล้ว สินค้าขาเข้าจะต้องเสียอากรขาเข้า ภาษีการค้า และภาษีเทศบาล ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ เป็นต้นมา ได้มีการปรับปรุงพิกัดอัตราภาษีศุลกากรหลายครั้ง แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีศุลกากรโดยทั่วไป คือ อัตราที่เก็บจากสินค้าสำเร็จรูป และสินค้าขั้นกลางที่มีการผลิตในประเทศ ได้มีการปรับให้สูงขึ้น ในขณะที่สินค้าประเภทเครื่องจักรอุปกรณ์ และสินค้าขั้นกลางที่ไม่มีการผลิตในประเทศได้ลดต่ำลง โครงสร้างของอากรขาเข้าเช่นนี้จึงมีผลทำให้อัตราการคุ้มครองที่แท้จริง (Effective Protective Rate) ของอุตสาหกรรมหลายประเภทอยู่ในระดับสูง การศึกษาเกี่ยวกับอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงในประเทศในระยะเวลาต่าง ๆ กัน^๘ ได้ชี้ให้เห็นว่าระบบภาษีศุลกากรในไทยมีความโน้มเอียงในการคุ้มครองอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า

๘. การศึกษาเกี่ยวกับอัตราภาษีขาเข้าที่มีผลคุ้มครองอย่างแท้จริงในประเทศไทย อาจดูได้จากผลงานต่าง ๆ ของ ณรงค์ชัย อัครเศรณี และ ไตรรงค์ สุวรรณคีรี

ในอัตราสูง และสินค้าออกหลายประเภทมีอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงติดลบ แม้ว่าในระยะ หลัง ๆ นี้ รัฐบาลได้เน้นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการส่งออก และมีการปรับปรุงมาตรการต่าง ๆ ทางด้าน การส่งเสริมการส่งออกมากขึ้น แต่โครงสร้างของระบบการค้าต่างประเทศที่ให้ความคุ้มครองอย่างมาก เกือบอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าก็ยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง

มาตรการทางการค้าต่างประเทศอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ในการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายใน ประเทศ ก็คือ การควบคุมหรือห้ามการนำเข้าสินค้าประเภทเดียวกับที่มีการผลิตในประเทศ และ การควบคุมการส่งออก เพื่อการสงวนไว้ซึ่งวัตถุดิบทางอุตสาหกรรมบางชนิด การควบคุมการนำเข้า นี้โดยทั่วไปใช้กับสินค้าไม่มากนัก แต่ในระยะปีหลัง ๆ นี้ก็มีแนวโน้มในการใช้มาตรการนี้ใน การคุ้มครองอุตสาหกรรมบ่อยขึ้น เช่น การห้ามการนำเข้าในสินค้า ๑๘ รายการ ซึ่งพร้อมกับการ ประกาศขึ้นอากรขาเข้าในสินค้า ๑๔๑ รายการ เมื่อต้นปี ๒๕๒๑ และปัจจุบันยังมีกรควบคุมการ นำเข้า ๑๐ รายการ

สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ มาตรการทางด้านควบคุมการนำเข้าก็ดี หรือการเพิ่ม อัตราอากรขาเข้าก็ดี ในบางครั้งได้ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยบรรเทาภาวะดุลการชำระเงินที่ ขาดดุลย์ แต่ผลที่ปรากฏ คือ อุตสาหกรรมภายในประเทศที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน ได้รับการ คุ้มครองมากขึ้น โดยที่ผลทางด้านดุลการค้าจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น ไม่อาจเห็นได้อย่างแน่ชัด เพราะการผลิตสินค้าหลายประเภทที่ได้รับการคุ้มครองจากมาตรการทางการค้าต่างประเทศ ยังต้อง พึ่งสินค้าทุน ชิ้นส่วน และวัสดุจากต่างประเทศในอัตราสูง และเนื่องจากการปรับอัตราอากรขาเข้า มักจะเป็นไปในลักษณะที่ปรับให้สูงขึ้นและไม่มีการปรับให้ต่ำลง เมื่อดุลการชำระเงินอยู่ในภาวะ ดีขึ้น อุตสาหกรรมที่ได้รับการคุ้มครองเหล่านั้น จึงได้รับประโยชน์จากมาตรการจำกัดการนำเข้า ได้เป็นเวลานาน แม้ว่าภาวะดุลการชำระเงินที่เป็นต้นเหตุแห่งการปรับปรุงอากรขาเข้านั้น อาจจะมี บรรเทาลงในระยะเวลาต่อมาก็ตาม

แม้ว่ารัฐบาลไทยได้มีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการส่งเสริมสินค้าออกมาเป็นเวลานาน การส่งเสริมการส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรมเพียงจะได้มีการกระทำกันอย่างจริงจัง ในช่วงเวลา ๖-๗ ปี ที่ผ่านมานี้เอง ในช่วงหลังของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันว่า นโยบายการ ทดแทนการนำเข้าในทางอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดผลอันไม่พึงปรารถนาหลายประการ เช่น การพึ่ง สินค้าทุน และสินค้าชิ้นกลางจากต่างประเทศในปริมาณสูง และการก่อให้เกิดอุตสาหกรรมที่ไม่ค่อยมี ประสิทธิภาพ และอยู่ได้ด้วยการคุ้มครองทางด้านภาษีอากรเท่านั้น ในปี ๒๕๑๒-๒๕๑๔ ดุลการ

ชำระเงินของไทยได้ประสบกับการขาดดุลย์ติดต่อกัน ๓ ปี หลังจากที่มีการเกินดุลย์มาเป็นเวลา ๑๐ กว่าปี ปรากฏการณ์ทางด้านดุลการชำระเงินนี้ ทำให้ผู้วางนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนจุดเน้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า มาเป็นการส่งเสริมการส่งออก ได้มีการแก้ไขกฎหมายส่งเสริมการลงทุน โดยให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมแก่อุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก และมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อวางนโยบายในการส่งเสริมการส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรม ในปัจจุบันกิจการอุตสาหกรรมส่งออกที่ได้รับการส่งเสริมนอกจากจะได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายส่งเสริมการลงทุนแล้ว สิ่งจูงใจสำคัญที่รัฐบาลให้แก่อุตสาหกรรมส่งออก คือ การคืนเงินอากรขาเข้า ภาษีการค้า ค่าธรรมเนียม และภาษีอื่น ๆ ในวัตถุดิบหรือวัสดุที่ใช้ในการผลิตเพื่อการส่งออก ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ส่งออกโดยรับช่วงซื้อลดตัวเงินการส่งออกจากธนาคารพาณิชย์ ซึ่งพ่อค้าส่งออกจะนำไปขายลดแก่ธนาคารพาณิชย์ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าอัตราในท้องตลาดมาก ในปี ๒๕๑๘ ได้มีการตั้งศูนย์บริการส่งออกขึ้นเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ส่งออกทางด้านการให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการส่งออก การจัดงานแสดงสินค้าในต่างประเทศ และการจัดสัมมนาฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ส่งออก รายใหม่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ ๔ ได้เน้นเรื่องการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกโดยให้ความสำคัญในด้านการตลาดใหม่ ๆ การจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมส่งออกและการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งบริษัทส่งออกของเอกชนขนาดใหญ่ การเตรียมการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมส่งออกเป็นไปอย่างล่าช้า แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่นานมานี้ ได้มีการประกาศเขตอุตสาหกรรมแห่งแรกขึ้นที่ลาดกระบัง ซึ่งคาดว่าจะเปิดดำเนินการได้ในเวลาไม่นานนี้ ทางด้านการส่งเสริมบริษัทการค้านานาชาติ เมื่อปลายปี ๒๕๒๑ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้มีการประกาศให้การส่งเสริมแก่บริษัทการค้าระหว่างประเทศขนาดใหญ่ที่ถือหุ้นโดยคนไทย และมีการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทางด้านธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้ให้สิทธิการรับช่วงซื้อลดตัวเงินโดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าบริษัทส่งออกที่ได้รับการส่งเสริมด้วย

๒.๓ การส่งเสริมอุตสาหกรรมโดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

ผู้ศึกษานโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย มักจะให้ความสำคัญแก่นโยบายส่งเสริมการลงทุนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจการที่ได้รับการส่งเสริมเป็นกิจการค่อนข้างใหญ่และทันสมัย และอุตสาหกรรมประเภทที่อยู่ในข่ายของการส่งเสริมนี้เป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ทาง

รัฐบาลได้เห็นว่ามีความสำคัญควรแก่การให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ นอกจากนั้น คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนยังประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการวางนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม กิจการอุตสาหกรรมที่อยู่ในข่ายการส่งเสริมการลงทุนนั้น มีอยู่เป็นจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับกิจการอุตสาหกรรมทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศ (เมื่อปลายปี ๒๕๒๒ โครงการอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมมีเพียงประมาณ ๑,๐๐๐ กิจการเท่านั้น) ในการส่งเสริมกิจการทางด้านอุตสาหกรรมโดยทั่วไป มีหน่วยงานของรัฐอีกหลายหน่วยงาน ทั้งที่สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม และสังกัดหน่วยงานอื่น ที่มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมทั้งทางด้านข่าวสาร การตลาด ให้คำแนะนำทางด้านการจัดการเทคนิคการผลิต การฝึกอบรมคนงาน ตลอดจนการให้กู้ยืมเงินทุน เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่ว่า โรงงานในประเทศไทยส่วนมากเป็นโรงงานขนาดเล็กที่มีเทคนิคการผลิต และการจัดการแบบดั้งเดิม บริการต่าง ๆ ดังกล่าว น่าจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ แต่เนื่องจากปัญหาทางด้านงบประมาณและปัญหาอื่น ๆ ทำให้บทบาทของหน่วยงานที่ให้บริการแก่อุตสาหกรรมเหล่านี้ มีอยู่อย่างจำกัดมาก ตัวอย่างเช่นความสามารถในการให้กู้เงินของสำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นบริษัทที่เน้นหนักไปในทางให้กู้แก่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ รัฐบาลให้ความสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดเล็กมากขึ้น ในเร็ว ๆ นี้ มีการพิจารณาการจัดตั้งสำนักงานธนกิจอุตสาหกรรมขนาดย่อมขึ้นเป็นรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างคล่องตัวขึ้นและขยายขอบเขตการให้กู้ให้กว้างขวางขึ้น การปรับปรุงเช่นนี้ หากทำได้สำเร็จ ก็จะเป็นประโยชน์แก่กิจการอุตสาหกรรมขนาดย่อมได้อย่างมาก

๓. ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรมของไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติของไทยสามารถรักษ้อัตราการเจริญเติบโตในระดับที่น่าพึงพอใจได้ อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมไทย ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหานานาประการ ซึ่งมีทั้งปัญหาที่เกิดแก่เศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม และปัญหาที่เกิดแก่ภาคอุตสาหกรรมเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากผู้วางนโยบายทางเศรษฐกิจให้ความสนใจในการคุ้มครองกิจกรรมทางด้านอุตสาหกรรมมากเกินไป จนละเลยการพัฒนาและการแก้ปัญหาในส่วนอื่น ๆ ของเศรษฐกิจไทย ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมมีอยู่มากมายหลายประการ ในที่นี้จะเลือกกล่าวแต่เฉพาะบางปัญหาที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยโดยส่วน

รวมเท่านั้น ซึ่งก็ย่อมมีผลต่อผู้ประกอบการทางด้านอุตสาหกรรมด้วย แต่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม อาจจะสนใจปัญหาที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธุรกิจของเขามากกว่า เช่น การขาดอำนาจซื้อของผู้บริโภค การขาดแคลนเงินทุน การเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต การขาดประสิทธิภาพของหน่วยราชการในการบริหารทางด้านต่าง ๆ ฯลฯ สิ่งที่มีผลกระทบต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหล่านี้ ย่อมจะมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตในภาคอุตสาหกรรมด้วย แต่เราจะไม่กล่าวถึงในที่นี้

๓.๑ ผลที่มีต่อการกระจายรายได้จากการพัฒนาอุตสาหกรรม

เป็นที่ทราบกันดีว่า ในประเทศไทย ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มีอยู่ในระดับสูงมาก และผลการพัฒนาเศรษฐกิจเท่าที่ผ่านมา มิได้กระจายออกไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่^{๑๐} นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐบาล จะโดยความจงใจหรือไม่ก็ตามมีส่วนที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนเพียงบางส่วน และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ มิได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่การเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติมีอยู่เป็นระดับสูง

ขบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย มีส่วนคล้ายคลึงกับการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ ในระยะแรก มีการลงทุนสร้างปัจจัยขั้นพื้นฐานทางการคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า ฯลฯ โดยอาศัยเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ และเงินตราต่างประเทศที่ได้มาจากการส่งออกของสินค้าขั้นปฐม เช่นเดียวกับประเทศเกษตรกรรมอื่น ๆ การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยได้มีการพึ่งพิงอาศัยภาคการเกษตรในระยะต้น ๆ ผิดกันอยู่ว่า ในกรณีของไทย การพึ่งพิงภาคเกษตรเป็นไปเกือบตลอดเวลา และการพัฒนาอุตสาหกรรม มิได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อการพัฒนาเกษตรกรรมมากเท่าที่ควร

ในประเทศไทย ภาคการเกษตรเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีผลผลิตส่วนเกินเพื่อการส่งออก และได้อำนาจเงินตราต่างประเทศมา เพื่อนำเข้าของเครื่องจักร อุปกรณ์และวัสดุอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม นอกจากนั้น ภาคการเกษตรยังเป็นแหล่งแรงงานที่สำคัญที่คอยบ่อนแรงงานราคาถูกให้แก่ภาคอุตสาหกรรม ข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไทยและเป็น wage good ที่สำคัญ ก็ได้มีการรักษาระดับราคาให้อยู่ในระดับต่ำกว่าราคาตลาดโลก โดยนโยบายการเก็บค่าพรีเมียม ในช่วง ๑๐ ปีแรกของการส่งเสริมการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม อัตราค่าจ้างแรงงานถูกกดยู่ในระดับต่ำมากและไม่มี การปรับให้สูงขึ้นเลย จนถึงในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงถูกกำหนดไว้เป็นเพียงวันละ ๑๒ บาท ต่อมาเมื่อมีภาวะเงินเฟ้อเกิดขึ้นเนื่องจาก

๑๐. การศึกษาเกี่ยวกับการกระจายรายได้ในประเทศไทย อาจดูได้จากผลงานต่าง ๆ ของ เอื้อย มีศุข และ เมธี ครองแก้ว

การขึ้นราคาน้ำมันและสินค้าอื่น ๆ ประกอบกับวิถีทางการเมืองก็เปลี่ยนแปลงไปสู่การมีประชาธิปไตยมากขึ้น จึงได้มีการปรับปรุงอัตราค่าจ้างขั้นต่ำให้สูงขึ้นมาเรื่อย ๆ

โดยทั่วไป การเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรม จะก่อให้เกิดอุปสงค์ในแรงงานเพิ่มขึ้น ซึ่งถ้าหากในภาคเกษตรกรรมมีแรงงานอยู่เหลือเพื่อ การขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม ก็จะเป็นแหล่งดูดซึมแรงงานที่มีอยู่เหลือเพื่อในภาคการเกษตร ซึ่งเป็นผลดีต่อภาคการเกษตรในการยกระดับรายได้ต่อหัวของประชากรในภาคนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของอุตสาหกรรมไทยเท่าที่ผ่านมายังไม่อาจดูดซึมแรงงานจากภาคการเกษตรได้มากนัก ทั้งนี้สาเหตุประการหนึ่ง เนื่องมาจากการเน้นหนักการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ใช้ทุนมาก แทนที่จะใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของการส่งเสริมการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม ในขณะที่เดียวกัน การละเลยการพัฒนาชนบท และการสร้างงานในชนบท ประกอบกับแรงผลักดันของการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้มีการอพยพของแรงงานจากชนบทมาสู่ตัวเมืองมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายขึ้นในตัวเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานคร และทำให้รัฐต้องทุ่มเทงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในเขตกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้น เพื่อจัดหรือบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการแออัดของประชาชนในเมืองหลวง

การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยเท่าที่ผ่านมา นอกจากการพึ่งพาผลได้จากภาคการเกษตร ซึ่งทำให้เกิดผลเสียในแง่การกระจายรายได้แล้ว ผลการกระจายรายได้จากการพัฒนาอุตสาหกรรม ยังอาจเห็นได้ในด้านอื่น ๆ อีก เช่น ผู้ประกอบการทางด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่อยู่ในข่ายการส่งเสริมการลงทุน หรือผู้ผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าเป็นผู้ได้รับประโยชน์อย่างมากจากโครงสร้างการคุ้มครองอุตสาหกรรม ในขณะที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดย่อม และอุตสาหกรรมในครัวเรือน และผู้ผลิตเพื่อการส่งออกในภาคการเกษตร เป็นผู้ที่เสียประโยชน์จากนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม อีกประการหนึ่ง สินค้าที่ผลิตขึ้นจากกิจกรรมอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า มักจะเป็นสินค้าที่ค่อนข้างจะฟุ่มเฟือย ที่สนองความต้องการของผู้มีรายได้สูงหรือปานกลางขึ้นไป

ในอีกด้านหนึ่ง ระบบการกระจายรายได้ที่ทำให้ประชาชนกลุ่มหนึ่ง มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ก็ทำให้อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าประเภทกึ่งฟุ่มเฟือยต่าง ๆ สามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็วในระยะแรก แต่เนื่องจากประชาชนกลุ่มที่มีรายได้สูงนี้มีอยู่เป็นจำนวนไม่มากนัก ตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าหลายชนิด เมื่อขยายตัวถึงจุดหนึ่งแล้ว การขยายตัวก็จะชะลอ

ตัวลงหรือไม่ขยายตัวออกไปอีก การให้การคุ้มครองแก่การผลิตในอุตสาหกรรมในระดับสูง นอกจากจะทำให้ขาดประสิทธิภาพในการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม ยังจะเป็นสิ่งกระทบกระเทือนถึงการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในระยะยาวด้วย

การพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเริ่มต้นจากนโยบายการผลิตเพื่อทดแทนสินค้าเข้า อาจเป็นการเริ่มต้นที่เห็นผลได้รวดเร็ว ทั้งนี้ เนื่องจากตลาดในประเทศสำหรับสินค้าเข้ามีอยู่แล้ว และสามารถสร้างอุตสาหกรรมภายในประเทศได้ โดยวิธีการการจำกัดการนำเข้าต่าง ๆ แต่เมื่ออุตสาหกรรมพัฒนาถึงระยะหนึ่งแล้ว สำหรับประเทศที่มีตลาดภายในที่ไม่ใหญ่นัก โอกาสการทดแทนการนำเข้าย่อมมีอยู่จำกัด เพื่อให้การขยายตัวทางอุตสาหกรรมดำเนินต่อไป การหันมาผลิตเพื่อการส่งออกจึงมีความจำเป็น การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมบางอย่าง อาจเริ่มโดยการผลิตเพื่อตลาดภายในประเทศ แต่เมื่ออุตสาหกรรมขยายตัวสามารถมีการประหยัดต้นทุนการผลิต และผู้ประกอบการมีความสามารถที่จะหาช่องทางส่งสินค้าไปขายในตลาดโลกได้ อุตสาหกรรมเหล่านี้ก็จะพัฒนาจากอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า มาเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก อย่างไรก็ตาม ในกรณีของไทย อุตสาหกรรมที่สามารถพัฒนาจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาเป็นสินค้าส่งออกมีอยู่เพียงไม่กี่ประเภทเท่านั้น อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ ซึ่งผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า และก่อตั้งมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ก็ยังคงผลิตเพื่อตลาดภายในประเทศและไม่สามารถจะพัฒนาเป็นสินค้าส่งออกได้ อุตสาหกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่ เป็นประเภทที่ก่อตั้งขึ้น โดยแรงจูงใจจากมาตรการการคุ้มครองอุตสาหกรรมของรัฐบาล การให้การคุ้มครองในระดับสูงแก่อุตสาหกรรมหลายประเภททำให้มีกิจการที่เข้ามาสู่อุตสาหกรรมเหล่านี้มากกิจการ และกิจการเหล่านี้ก็อาจไม่สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตได้ เนื่องจากขนาดการผลิตของแต่ละกิจการไม่สามารถขยายตัวออกไปอย่างเต็มที่ จนเกิดการประหยัดในขนาดการผลิตได้ นอกจากนี้ การคุ้มครองตลาดภายในในอัตราสูงยังทำให้กิจการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ไม่กระตือรือร้นที่จะส่งสินค้าออกเพราะขายในประเทศได้กำไรดีกว่า โดยที่คุณภาพของสินค้าก็ไม่จำเป็นจะต้องดีนัก ในบางประเทศ เช่น ไต้หวันและเกาหลีใต้ ฯลฯ เมื่อหนทางการทดแทนการนำเข้าค่อย ๆ หมดไป และเมื่อนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมหันมาสู่การส่งเสริมการส่งออก การปกป้องที่มีต่ออุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าจะลดน้อยลง โดยที่อุตสาหกรรมที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว และมีประสิทธิภาพพอที่จะสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่มีการคุ้มครอง และการลดการคุ้มครองนี้ ยังมีส่วนกระตุ้นให้กิจการอุตสาหกรรมต่าง ๆ พยายามปรับปรุงประสิทธิภาพของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมส่งออกได้ ฉะนั้น ถ้าจะให้

การส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างได้ผล และการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงโครงสร้างการคุ้มครองย่อมมีความจำเป็น

๓.๒ การรวมตัวของอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพฯและจังหวัดใกล้เคียง

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ในประเทศไทย รวมกันอยู่แต่ในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง การรวมตัวของอุตสาหกรรมนอกจากทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้แผ่กระจายออกไปสู่ส่วนภูมิภาคแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ อีก เช่น ปัญหาความแออัดในตัวเมือง การจราจรติดขัด สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ฯลฯ รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาการรวมตัวของกิจกรรมอุตสาหกรรมนี้ และได้เน้นในเรื่องการสนับสนุนการกระจายแหล่งที่ตั้งของโรงงานในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ และที่ ๔ อย่างไรก็ดี แม้ว่าทางรัฐบาลจะมีการให้สิ่งจูงใจแก่อุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตภูมิภาค แต่นโยบายการกระจายโรงงานอุตสาหกรรมไปสู่เขตภูมิภาค ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะกรุงเทพฯ เป็นตลาดผู้บริโภคสินค้าอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุด และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อยู่พร้อมมูล นอกจากนั้น สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ปัจจัยทางด้านวัสดุจากต่างประเทศ การตั้งอยู่ใกล้กับท่าเรือที่กรุงเทพฯ ย่อมจะสามารถประหยัดค่าขนส่งในการขนย้ายวัสดุด้วย ฉะนั้นเว้นแต่จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอุตสาหกรรมในระยะยาว โดยเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบ และแรงงานในภูมิภาค และมีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในเขตภูมิภาคแล้ว การที่จะกระจายแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมออกไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศคงจะไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าใดนัก

ปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ เป็นสิ่งที่ติดตามมากับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ปราศจากแบบแผน ในประเทศไทย ดูเหมือนว่ารัฐบาลเท่าที่ผ่านมาไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษมากเท่าที่ควร เมื่อกิจการอุตสาหกรรมมารวมตัวกัน ถ้าไม่มีการควบคุมที่ดีย่อมจะมีการทิ้งของเสียออกมา เช่น การปล่อยสารเคมี น้ำล้างเครื่องจักร หรือสิ่งสกปรกอื่น ๆ ออกมาสู่ม่านน้ำคลอง การทิ้งขยะหรือของโสโครกตามที่ตั้งต่าง ๆ การแออัดของการจราจร และควันที่เกิดจากโรงงานก็เป็นสิ่งที่ทำให้อากาศเป็นพิษได้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มาพร้อมกับความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม และบางคนอาจคิดว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ดี ถ้าหากมีระบบควบคุมที่ดี ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษก็อาจจะบรรเทาลงได้ ประเทศที่พัฒนาอุตสาหกรรมในระดับที่สูงกว่าประเทศไทยมาก เช่น ญี่ปุ่นและสิงคโปร์ สามารถรักษาระดับความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม โดยไม่เพิ่มระดับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษมากนัก ในประเทศไทย แม้ว่ารัฐบาลได้เริ่มมองเห็นปัญหาที่เกิดจากผล

เสียของความแออัดของโรงงานอุตสาหกรรม มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และมีนโยบายที่จะกระจายโรงงานออกไปสู่ส่วนภูมิภาค สิ่งที่เราควรตระหนักก็คือ หากไม่มีระบบการควบคุมที่ดี โดยพยายามให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมระมัดระวังในเรื่องการระบายของโสโครก ฯลฯ แล้ว ปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ ก็อาจจะกระจายออกไปในภาคอื่น ๆ ของประเทศพร้อมกับการกระจายของอุตสาหกรรมด้วย

๓.๓ การพึ่งสินค้าเข้า

ดุลการค้าของไทยได้มีการขาดดุลย์มาเป็นเวลานาน และมีแนวโน้มขาดดุลย์มากขึ้นในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลา ๑๐ ปีแรกของการส่งเสริมการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม ดุลการค้าของไทยอยู่ในฐานะเกินดุลย์อยู่เกือบตลอดเวลา ทั้ง ๆ ที่ดุลการค้าขาดดุลย์ตลอดมา ทั้งนี้เพราะมีการไหลเข้าของเงินทุนในรูปเงินลงทุนโดยตรง เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศมากพอที่จะชดเชยการขาดดุลย์ในดุลการค้าได้ ประเทศไทยได้ประสบกับภาวะการขาดดุลย์ในดุลการค้าระหว่างปี ๒๕๑๒-๒๕๑๔ และตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นมา ดุลการค้าของไทยได้ขาดดุลย์มาทุกปี ทั้ง ๆ ที่การส่งออกของไทยได้มีการขยายตัวในอัตราที่สูงมาก เป็นที่ทราบกันดีว่า สาเหตุใหญ่ของการขาดดุลย์มากขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถจะชดเชยได้โดยการไหลเข้าของเงินทุนในรูปอื่น ๆ โครงสร้างของอุตสาหกรรมไทยที่ต้องพึ่งสินค้าเข้าเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านเครื่องจักร อุปกรณ์ สินค้าขั้นกลาง ชิ้นส่วนและวัสดุอื่น ๆ นับว่ามีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการขาดดุลย์ในดุลการค้า การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ถ้ากระทำสำเร็จ น่าจะสามารถทำให้ประหยัดเงินตราต่างประเทศ และลดการขาดดุลย์ของดุลการค้าได้ แต่ประสบการณ์การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ อีกหลายประเทศ แสดงให้เห็นว่า นโยบายการทดแทนการนำเข้าไม่เพียงแต่จะไม่ช่วยแก้ภาวะดุลการค้าแล้ว ยังจะทำให้การขาดดุลย์มีมากขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ เนื่องมาจากอุตสาหกรรมการทดแทนการนำเข้าที่สามารถจะพัฒนาได้ในระยะแรก ๆ มักจะเป็นสินค้าบริโภค ทั้งประเภทคงทนและไม่คงทน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยการผลิต ทั้งทางด้านสินค้าทุนและสินค้าขั้นกลาง ที่นำเข้าจากต่างประเทศในอัตราที่สูงมาก นอกจากนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้รายได้ของประชาชนกลุ่มหนึ่งสูงขึ้น ซึ่งประชาชนกลุ่มนี้ มักจะเป็นผู้ที่มีรายได้สูงอยู่แล้ว และมีรูปแบบการบริโภคในลักษณะเอนเอียงไปในการใช้สินค้าที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ หรือที่ผลิตในประเทศไทย โดยมีปัจจัยการผลิตเป็นสินค้าเข้าในอัตราสูง ในบางประเทศ เมื่อประสบปัญหาการ

ขาดดุลย์ในดุลการชำระเงิน และการอิมพอร์ตของตลาดสินค้าทดแทนการนำเข้าแล้ว เขาจะหันไปสู่การ
ทดแทนการนำเข้าในขั้นต่อไปคือ การผลิตสินค้าทุน หรือสินค้าขั้นกลางภายในประเทศ หรือการ
ส่งเสริมการส่งออก อย่างไรก็ตามการพัฒนาสินค้าทุนและอุตสาหกรรมหนักอื่น ๆ เป็นสิ่งที่กระทำได้
ยากกว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมสินค้าบริโภค เพราะจะต้องใช้ความรู้ทางเทคนิคในระดับที่สูงกว่า และ
สำหรับสินค้าบางชนิด การจะสามารถผลิตได้โดยมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีตลาดที่ใหญ่พอสมควร
ในระยะหลัง ๆ นี้ รัฐบาลไทยได้พยายามสนับสนุนให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ ใช้วัสดุในประเทศมากขึ้น
และได้มีการกำหนดมาตรการบางอย่าง เพื่อให้อุตสาหกรรมบางประเภทมีอัตราส่วนการใช้วัสดุและ
ชิ้นส่วนในประเทศสูงขึ้น สิ่งที่จะต้องระวังในเรื่องนี้ก็คือ แม้ว่าการสนับสนุนให้กิจกรรมทางอุตสาหกรรม
ในประเทศใช้ปัจจัยการผลิตและวัสดุในประเทศมากขึ้น จะเป็นสิ่งที่พึงกระทำ แต่ถ้ากระทำ
โดยไม่คำนึงถึงประสิทธิภาพการผลิต และถ้าเป็นการส่งเสริมโดยการใช้มาตรการคุ้มครองทางการค้า
ต่างประเทศอย่างเช่นที่เคยทำกับอุตสาหกรรมสินค้าสำเร็จรูปมาแล้ว ก็อาจจะก่อให้เกิดกิจการอุตสาหกรรม
ที่ด้อยประสิทธิภาพ ที่รัฐบาลต้องคอยอุดหนุน และให้ความคุ้มครองอยู่ตลอดเวลา ดังที่ได้เกิด
ขึ้นกับอุตสาหกรรมผลิตสินค้าบริโภคหลายประเภทแล้ว

๔. แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย

ในระยะ ๒-๓ ปีที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรมของไทยยังคงขยายตัวต่อไปในอัตราที่สูงพอ
สมควร ทั้ง ๆ ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของต้นทุน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันและ
วัตถุดิบหลายชนิด ภาคอุตสาหกรรมได้ประสบกับภาวะชบเซาในปี ๒๕๑๗ และ ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นผล
จากการขึ้นราคาน้ำมัน การเกิดภาวะเงินเฟ้อ และเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก แต่ก็ได้มีการฟื้นตัวอย่าง
รวดเร็วตั้งแต่ปี ๒๕๑๙ เป็นต้นมา อัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มในภาคอุตสาหกรรมตามราคาคง
ที่ (ราคาปี ๒๕๑๕) ตามสถิติผลิตภัณฑ์ประชาชาติในปี ๒๕๑๙ ๒๕๒๐ และ ๒๕๒๑ เท่ากับร้อยละ
๑๖.๐, ๑๓.๓ และ ๑๒.๒ ตามลำดับ และข้อมูลเบื้องต้นของปี ๒๕๒๒ จากธนาคารแห่งประเทศไทย
แสดงให้เห็นว่า ภาคอุตสาหกรรมอาจจะมียอดการขยายตัวในระดับที่ใกล้เคียงกับปี ๒๕๒๑ แม้ว่า
เศรษฐกิจไทยในปีที่ผ่านมา นี้ ได้ประสบกับปัญหาการดิ่งตัว และการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตอัน
เนื่องมาจากการขึ้นราคาน้ำมัน และการขาดแคลน ตลอดจนการมีราคาสูงขึ้นของวัตถุดิบบางประเภท
ข้อมูลทางการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม แสดงให้เห็นว่า ในปี ๒๕๒๒ มีโรงงานที่เริ่มเปิดดำเนินการ

การเพิ่มขึ้นมาก ทั้งที่ได้รับการส่งเสริมและไม่ได้รับการส่งเสริม นอกจากนั้น การลงทุนจากต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรมก็ได้เพิ่มขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม การลงทุนเอกชนในภาคอุตสาหกรรม ได้มีแนวโน้มลดลงในช่วงหลังของปี และมีการคาดคะเนกันว่า ในปีนี้ บรรยากาศลงทุนโดยทั่วไป จะไม่ค่อยดีนัก อย่างไรก็ตาม โครงการลงทุนขนาดใหญ่ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน จะทำให้ระดับการลงทุนจริงในปีนี้ ยังอยู่ในระดับสูง^{๑๑}

เป็นที่ทราบกันดีว่า เสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของไทย ในระยะ ๒-๓ ปีที่ผ่านมา นี้ ไม่สู้จะดีนัก เนื่องจากสงครามที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งในไทย และการที่ราคาสินค้าดิบตัวสูงขึ้น เนื่องจากน้ำมันและวัตถุดิบบางประเภทมีราคาสูงขึ้น แต่ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจและการเมืองดังกล่าว ภาคอุตสาหกรรมของไทย ก็สามารถขยายตัวได้ในอัตราที่สูงพอสมควร แม้ว่าการลงทุนจากต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรม จะมีแนวโน้มลดลงไปบ้างหลังจากปี ๒๕๑๗ แต่ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กำลังสำคัญของเศรษฐกิจอุตสาหกรรมอยู่ที่การลงทุนภายในประเทศ ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่ว่าแม้ว่าประเทศไทยอาจจะมีบรรยากาศการลงทุนไม่สู้จะดีนัก ในสายตาของผู้ลงทุนชาวต่างชาติบางคน แต่ถ้าผู้ลงทุนทางอุตสาหกรรมในประเทศยังเห็นว่า มีช่องทางที่จะขยายการลงทุนอยู่ และถ้าอำนาจซื้อของประชาชนไม่ตกต่ำไป การผลิตในภาคอุตสาหกรรมก็สามารถขยายตัวต่อไปอีก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือ อัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม อาจจะต้องชะลอตัวลงในระยะ ๒-๓ ปีข้างหน้า ปัจจัยที่อาจจะเป็นปัญหาก็คือ การที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นขณะที่อำนาจซื้อของประชาชนทั่วไปไม่ได้เพิ่มขึ้นมาก การที่น้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น และค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำมีการปรับให้สูงขึ้นนั้นย่อมมีส่วนกระทบกระเทือนต่อต้นทุนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมแต่ละประเภทย่อมได้รับผลกระทบกระเทือนแตกต่างกันไป แล้วแต่ว่ามีการใช้้ำมันทั้งทางตรงและทางอ้อมในการผลิตมากน้อยเพียงใด ฯลฯ จากการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทย ถึงผลกระทบของการขึ้นราคาน้ำมัน ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๒๒ ปรากฏว่า การที่ระดับราคาน้ำมันเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕๕.๔ จะทำให้ระดับราคาโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๓ และสินค้าที่ได้รับผลกระทบกระเทือนในระดับผู้บริโภคมากที่สุดคือ หมวดยานพาหนะ และเครื่องนุ่งห่ม ส่วนในช่วงขายส่ง สินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตในประเทศได้รับผลกระทบกระเทือนมากกว่าหมวดยานพาหนะ คือ ราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๑๔ ในภาคอุตสาหกรรม สินค้าต่าง ๆ จะมีต้นทุนเพิ่มขึ้นจากการที่ราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น ที่ต้นทุนเพิ่มมากเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ มี

๑๑. สรุปภาวะอุตสาหกรรมประจำปี ๒๕๒๒ หน่วยการอุตสาหกรรม ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลิตภัณฑ์กระจก ผลิตภัณฑ์เคมีต่างๆ การสีข้าว ผลิตภัณฑ์น้ำมันพืช ผลิตภัณฑ์เหล็ก พลาสติก กระดาษ และสิ่งทอ การเพิ่มขึ้นของต้นทุน (จากการขึ้นราคาน้ำมันในเดือน ก.ค. ๒๕๒๒) ของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ในช่วงประมาณร้อยละ ๕ สำหรับผลกระทบต่อจากการปรับค่าแรงขั้นต่ำจากวันละ ๓๕ บาท เป็น ๔๕ บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๘.๖ ในเดือนตุลาคม ๒๕๒๒ นั้น จากผลการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทย ปรากฏว่าดัชนีราคาขายส่งในสินค้าหมวดอุตสาหกรรมที่ผลิตในประเทศจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๒.๒๘ สำหรับค่าจ้างแรงงานโดยทั่วไปจะตกในราวประมาณร้อยละ ๑๐ ของต้นทุนการผลิตในทางอุตสาหกรรม (ซึ่งแตกต่างกันไปตามประเภทอุตสาหกรรม) ในขณะที่ค่าวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์สูงกว่าร้อยละ ๖๐ ของต้นทุนการผลิต ฉะนั้น การที่ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น จะมีส่วนกระทบกระทัดรัดต่อต้นทุนน้อยกว่า เมื่อเทียบกับการเพิ่มขึ้นของราคาวัตถุดิบในอัตราส่วนเท่ากัน สำหรับการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมนี้ ยังไม่มีผู้ใดได้ทำการศึกษาโดยละเอียด อย่างไรก็ตาม การที่อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นย่อมจะมีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการเพิ่มการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการที่มีอัตรากำไรไม่สูงนัก และอาจจะทำให้การลงทุนในการเก็บสินค้า (inventory investment) ลดน้อยลงไปบ้าง โดยทั่วไปมักจะเชื่อกันว่า เมื่อต้นทุนของสินค้าอุตสาหกรรมสูงขึ้น ผู้ผลิตก็สามารถผลักภาระให้แก่ผู้บริโภค โดยการเพิ่มราคาขายให้มากขึ้น ซึ่งความเชื่อนี้ น่าจะเป็นจริงสำหรับสินค้าบางชนิดที่ผู้ผลิตมีอำนาจผูกขาดพอสมควร หรือมีการร่วมมือกันในการขึ้นราคา อย่างไรก็ตาม การที่ระดับราคาสินค้าทั่วไปสูงขึ้น ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้แท้จริงลดลงแล้ว การบริโภคสินค้าอุตสาหกรรมย่อมจะลดลงตามไปด้วย และการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในขอบเขตที่สูงเกินไป ก็จะทำให้ระดับการขยายตัวลดลง และผลกำไรของผู้ผลิตอาจลดลงไปด้วย (นอกจากสินค้าที่มีความจำเป็นหรือที่ผู้บริโภคนิยมมาก ราคาสูงก็ไม่ลดปริมาณการซื้อไปมาก หรือสินค้าที่มีความยืดหยุ่นในเชิงราคาต่ำ) ถ้ามองในแง่การกระตุ้นการขยายตัวในทางอุตสาหกรรมแล้ว การเพิ่มอำนาจซื้อของผู้บริโภคน่าจะเป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมไทยขยายตัวในอัตราที่สูงมาก ในช่วง ๗-๘ ปีที่ผ่านมา แต่สินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังขายในตลาดภายในประเทศ การเพิ่มรายได้ของคนในประเทศจึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี และเป็นที่ยอมรับได้ว่า ผู้มีรายได้ระดับต่ำมากจะบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศเป็นส่วนใหญ่ การใช้นโยบายการกระจายรายได้เพื่อยกระดับฐานะการครองชีพของผู้มีรายได้ต่ำ จึงน่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้อุตสาหกรรมไทยสามารถขยายตัวต่อไป และอาจจะช่วยลดการขาดดุลย์ทางการค้าในระยะยาวได้ด้วย

การส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรม ยังคงขยายตัวในอัตราที่สูงมาก แม้ว่าในปี ๒๕๒๒ อัตราเพิ่มของการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมจะต่ำกว่าในปีก่อนบ้าง เนื่องจากการลดลงของอัตราเพิ่มในการส่งออกของอุตสาหกรรมบางประเภทที่มีการใช้ในประเทศ เช่นอุตสาหกรรมปั้นด้วยและน้ำตาล เราอาจกล่าวได้ว่า การที่ภาคอุตสาหกรรมสามารถรักษาระดับการเจริญเติบโตที่น่าพึงพอใจจนกระทั่งถึงปัจจุบัน บัจจุบันสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การขยายตัวทางด้านการส่งออก ตั้งแต่ช่วงปีประมาณ ๒๕๑๑ เป็นต้นมา อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าหลายประเภท มีอัตราการขยายตัวลดลงต่ำลงมาก แต่ด้วยการขยายตัวทางด้านการส่งออกในอัตราสูงของสินค้าอุตสาหกรรมหลายประเภท ตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นมา จึงทำให้การผลิตในสาขาอุตสาหกรรม โดยส่วนรวมสามารถรักษ้อัตราการเจริญเติบโตอยู่ในระดับสูงได้ นอกจากนี้ในช่วงปี ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นปีที่ภาวะอุตสาหกรรมซบเซาโดยทั่วไป ทั้งทางตลาดการส่งออกและตลาดในประเทศที่อัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าเพิ่มในภาคอุตสาหกรรมในราคาคงที่ (ราคาปี ๒๕๑๕) ต่ำกว่าร้อยละสิบ เราอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมอุตสาหกรรมไทยได้พัฒนาถึงขั้นที่จะต้องพึ่งตลาดสินค้าออกมากขึ้น การขยายตัวอย่างรวดเร็วของการส่งสินค้าออกทางด้านอุตสาหกรรม เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เพราะนอกจากจะรักษาระดับการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งย่อมหมาถึงการขยายตัวของรายได้ประชาชาติแล้ว ยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยลดดุลการค้าที่ขาดดุลด้วย อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของการส่งออก ทางด้านสินค้าอุตสาหกรรม ย่อมหมายความว่า ผู้ผลิตทางด้านอุตสาหกรรม จะเผชิญกับการแข่งขันเพิ่มขึ้นกับสินค้าในตลาดโลก ซึ่งราคาก็ดี คุณภาพของสินค้าที่ดี จะต้องทัดเทียมกับสินค้าที่ส่งออกจากประเทศอื่น ๆ อีกประการหนึ่ง การพึ่งตลาดส่งออกมากขึ้นย่อมหมายความว่า ภาวะทางเศรษฐกิจของภาคอุตสาหกรรมไทย จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะอุปสงค์ของสินค้าตลาดโลกมากขึ้น ถ้าหากมีการลดลงของอุปสงค์ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจซบเซาในประเทศผู้นำเข้าหรือเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุนของผู้ผลิตไทยเทียบกับผู้ผลิตในต่างประเทศ การผลิตในภาคอุตสาหกรรมของไทย ก็จะได้รับผลกระทบกระเทือนอย่างมาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ การส่งออกของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ซึ่งตกลงมาอย่างมาก ในช่วงปี ๒๕๑๘ ซึ่งทำให้ทางการต้องใช้มาตรการช่วยเหลือหลายประการ

สินค้าอุตสาหกรรมของไทยที่สามารถส่งออกได้ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่จะต้องใช้แรงงานมาก (labor-intensive products) หรือสินค้าที่ใช้วัตถุดิบทางการเกษตร ป่าไม้ หรือเหมืองแร่มาก ปัญหาหนึ่งที่จะต้องเผชิญ นอกจากการแข่งขันจากผู้ส่งออกรายอื่น ก็คือ การกีดกันสินค้าเข้าในตลาดประเทศผู้นำเข้า โดยเฉพาะการกีดกันสินค้าประเภทที่ใช้แรงงาน เช่น สิ่งทอ เสื้อผ้า

สำเร็จรูป รองเท้า ฯลฯ จากตลาดสำคัญ ๆ ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อปกป้องแรงงานในประเทศเขา เท่าที่ผ่านมา ไทยยังไม่ได้รับผลกระทบกระเทือนจากปัญหานี้มากนัก เนื่องจากเป็นผู้ส่งออกรายใหม่ที่มีปริมาณการส่งออกไม่มากนักในสินค้าหลายชนิด แต่เมื่อส่งออกของสินค้าบางประเภทเพิ่มขึ้นมากถึงระดับหนึ่งแล้ว ผลของการกีดกันการนำเข้าย่อมจะกระทบกระเทือนต่อการส่งออกของสินค้าไทย ปัญหาความสม่ำเสมอของปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความไม่แน่นอนในด้านอุปทานของสินค้าส่งออก อันอาจกระทบกระเทือนต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรมได้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่คาดหมายกันว่า การส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมไทยยังมีช่องทางที่จะขยายตัวออกไปได้อีกมาก ถ้าหากว่าเราสามารถที่จะเพิ่มชนิดของสินค้าเพื่อการส่งออกให้มากขึ้น และกระจายตลาดสินค้าให้มากขึ้น แทนที่จะพึ่งประเทศผู้นำเข้าที่เป็นตลาดใหญ่เพียงไม่กี่ประเทศในสินค้าแต่ละชนิดแล้ว ความสามารถที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบจากการผันผวนขึ้นลงของราคาตลาดโลกก็จะมีมากขึ้น

๕. สรุป

ขบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทย มีส่วนคล้ายคลึงกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ หลายประเทศคือ เริ่มต้นจากการผลิตเพื่อทดแทนสินค้าเข้าด้วยการใช้มาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครองการผลิตภายในประเทศ และเริ่มหันไปเน้นหนักทางด้านการผลิตเพื่อการส่งออกเมื่อไม่กี่ปีมานี้ อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนของการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยไม่อาจแบ่งได้ชัดเจนเหมือนกับประเทศอื่น ๆ บางประเทศกล่าวคือ ในระยะ ๑๐ กว่าปีแรกของการพัฒนาอุตสาหกรรม กลยุทธ์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นแบบทดแทนการนำเข้าอย่างเห็นได้ชัด โดยที่อัตราส่วนของสินค้าเข้าประเภทบริโภคได้ลดน้อยลง และสินค้าประเภททุนและวัตถุดิบทางด้านอุตสาหกรรมได้เพิ่มสูงขึ้นมาก แต่การนำเข้าจริงของสินค้าบริโภคก็หาได้มีการลดลงไม่ แม้การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าได้ล่องเลยมาแล้วเป็นเวลาประมาณ ๒๐ ปี ก็ตาม อีกประการหนึ่งมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ในการคุ้มครองอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าก็ยังไม่ได้มีการลดหย่อนลงมา แต่กลับมีแนวโน้มเพิ่มการคุ้มครองมากขึ้นดังจะเห็นได้จากการห้ามการนำเข้าของสินค้าหลายรายการและการขึ้นอัตราอากรขาเข้าในสินค้า ๑๔๑ รายการในต้นปี ๒๕๒๑ เหตุผลของการจำกัดการนำเข้าในเวลานั้นอาจจะเป็นการมุ่งที่จะแก้ปัญหาดุลการชำระเงินที่อยู่ในภาวะขาดดุลย์ นอกเหนือไปจากการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศที่ตกอยู่ในภาวะลำบาก ผลการคุ้มครองเหล่านี้จะช่วยบรรเทาภาวะดุลการชำระเงินในระยะสั้นได้บ้าง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างปัญหาในระยะยาว เนื่องจากการขยายเวลาของการทดแทนการนำเข้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ

และต้องพึ่งสินค้าเข้าจากต่างประเทศเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และทำให้อุตสาหกรรมส่งออกไม่สามารถจะพัฒนาได้รวดเร็วเท่าที่ควร นโยบายการแก้ปัญหาดุลการชำระเงินที่น่าจะได้ผลดีกว่าคือการใช้มาตรการทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค คือนโยบายการเงินและการคลังแก้ปัญหาการขาดดุลย์ในระยะสั้น และในระยะยาว คงจะต้องแก้การขาดดุลย์โดยการลดการบริโภคสินค้าเข้าให้น้อยลง โดยเฉพาะสินค้าประเภทฟุ่มเฟือย และพยายามปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถส่งสินค้าออกไปขายในตลาดโลกได้มากขึ้น สิ่งที่ควรสังวรณในเรื่องนี้ก็คือ ถ้านโยบายการลดการสั่งเข้าของสินค้าประเภทฟุ่มเฟือยกระทำโดยการควบคุมการนำเข้า หรือการตั้งกำแพงภาษี และไม่มีการเก็บภาษีจากการผลิตภายในประเทศในสินค้าชนิดเดียวกันในอัตราที่ใกล้เคียงกัน มาตรการการคุ้มครองเหล่านี้ก็จะกลับเป็นสิ่งส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าฟุ่มเฟือยขึ้นในประเทศ ซึ่งก็ต้องอาศัยวัสดุจากต่างประเทศอีก ดังที่เป็นมาแล้วในอดีตและยังเป็นอยู่ในปัจจุบัน

แม้ว่าอัตราการเจริญเติบโตในภาคอุตสาหกรรมของไทยจะไม่สูงมาก เหมือนกับประเทศที่จัดอยู่ในข่ายประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Countries) เช่น เกาหลีใต้หรือไต้หวัน แต่อัตราการขยายตัวที่ผ่านมาก็อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากตลาดภายในประเทศมีอยู่จำกัด เพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรมดำเนินต่อไป การพัฒนาสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่การส่งสินค้าออกไปขายในตลาดโลกได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีระบบการผลิตทางอุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพ และทั้งผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องไหวตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะในตลาดโลก ด้วยเหตุนี้ การพยายามเสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิตด้วยมาตรการต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่จะต้องทำ

สินค้าอุตสาหกรรมไทยที่สามารถแข่งขันได้ดีในตลาดโลกส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ใช้วัตถุดิบซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นปฐมในประเทศ หรือสินค้าที่ต้องใช้แรงงานมาก สำหรับสินค้าที่ใช้ผลิตภัณฑ์ขั้นปฐมเป็นวัตถุดิบ ความสม่ำเสมอของปริมาณและคุณภาพของวัตถุดิบนับว่ามีส่วนสำคัญมาก ถ้าจะมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกในแนวนี ก็จำเป็นจะต้องพัฒนาการผลิตสินค้าขั้นปฐม ซึ่งเป็นวัตถุดิบควบคู่กันไปด้วย สำหรับสินค้าที่ต้องพึ่งแรงงานเป็นจำนวนมาก แม้ว่าค่าจ้างแรงงานของไทยจะสูงขึ้นไปมากในระยะหลัง ๆ แต่เมื่อเทียบกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ บางประเทศในภูมิภาคนี้ ค่าจ้างแรงงานไทยยังนับว่าค่อนข้างต่ำกว่าประเทศที่เป็นคู่แข่งทางสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของเราหลายประเทศการส่งเสริมการส่งออกของสินค้าประเภทนี้ จึงควรจะเน้นหนักไปทางด้านปรับปรุงคุณภาพของสินค้า การแสวงหาตลาดใหม่ ๆ และการพัฒนาสินค้าออกให้มีมากประเภทขึ้น ซึ่งจะเป็น

เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ไม่ต้องพึ่งสินค้าออกเพียงไม่กี่ประเภท ดังที่เคยเป็นมาในอดีตด้วยการพยายามปรับปรุงคุณภาพของแรงงานไทยก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยยกระดับมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรมไทย และเพิ่มการส่งออกในระยะยาวได้

การมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมให้มีการขยายตัวในอัตราสูง ถ้ามองในอีกแง่มุมหนึ่งก็ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ผลได้จากการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมมิได้แผ่กระจายออกไปในวงกว้าง และมีประชากรเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์อย่างมากจากการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยหลักการแล้ว ถ้านโยบายใดที่จะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมได้รับประโยชน์มากกว่าก็น่าจะนำมาใช้ เนื่องจากผลได้ที่มากกว่าสามารถนำมาชดเชยผู้ที่เสียประโยชน์โดยการเก็บภาษีหรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อลดส่วนเกินจากผู้ได้รับประโยชน์ได้ ในกรณีการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยเท่าที่เป็นมา ปัญหาการแบ่งปันผลได้จากการพัฒนาจะถูกกระจายไปมาก และประชาชนส่วนใหญ่ยังมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างค่อนข้างแร้นแค้นทั้ง ๆ ที่เศรษฐกิจโดยรวมมีการเจริญเติบโตในอัตราสูง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นผลเสียต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว แนวนโยบายการคุ้มครองอุตสาหกรรมโดยดึงเอาทรัพยากรจากส่วนอื่น ๆ ของระบบเศรษฐกิจโดยไม่มีการชดเชยคืนนั้น นอกจากจะทำให้สูญเสียทรัพยากรโดยได้รับประโยชน์ไม่คุ้มค่าแล้วยังเป็นการขัดแย้งกับเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ว่า จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวมดีไปด้วย

ในระยะ ๔-๕ ปีมานี้ การค้าและดุลการชำระเงินของไทยมีการขาดดุลอย่างมาก ในระยะเวลา ๒-๓ ปีข้างหน้า โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ทั้งของรัฐบาลและของเอกชน จะทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องนำสินค้าเข้ามามากขึ้น และคาดว่า การขาดดุลทางดุลการค้าจะไม่ลดลง ถ้าหากไม่มีการลดการนำเข้าในสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็นลงและเพิ่มการส่งสินค้าออกให้มากขึ้น ประเด็นของปัญหาดุลการชำระเงินคือ ต่อจากนี้ไป ภาวะทางด้านดุลการชำระเงินจะเป็นสิ่งที่จำกัดขีดความสามารถในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ประชาชนและรัฐบาลจะต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการขาดดุลการชำระเงิน และการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพอันเกิดจากการที่น้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น การวางนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรมก็จำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดทางด้านดุลการชำระเงินเป็นอย่างมาก น่าจะถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะมีการวางแผน และแนวนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพในการให้ทรัพยากร และความเป็นธรรมของสังคมในระยะยาวด้วย

ตารางที่ ๑ ผลិតภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ตามราคาคงที่ (ปี ๒๕๑๕ = ๑๐๐)

สาขาการผลิต	ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (พันล้านบาท)					ร้อยละของผลิตภัณฑ์ในประเทศ				
	๒๕๐๓	๒๕๐๘	๒๕๑๓	๒๕๑๙	๒๕๒๑	๒๕๐๓	๒๕๐๘	๒๕๑๓	๒๕๑๙	๒๕๒๑
เกษตรกรรม	๒๘.๖	๓๖.๒	๔๘.๓	๖๒.๑	๖๙.๖	๔๐.๕๑	๓๖.๓๔	๓๒.๒๐	๓๐.๔๒	๒๗.๐๙
เหมืองแร่	๐.๙	๑.๗	๒.๖	๒.๕	๔.๑	๑.๒๓	๑.๗๑	๑.๗๐	๑.๒๒	๑.๕๘
อุตสาหกรรม	๘.๓	๑๔.๐	๒๓.๓	๓๗.๑	๕๔.๘	๑๑.๗๔	๑๔.๐๕	๑๕.๕๕	๑๘.๒๐	๒๑.๓๑
การก่อสร้าง	๓.๔	๕.๗	๘.๗	๘.๕	๑๓.๖	๔.๗๙	๕.๗๕	๕.๘๐	๔.๑๗	๕.๒๗
ไฟฟ้าและประปา	๐.๒	๐.๕	๑.๖	๓.๒	๔.๕	๐.๓๐	๐.๕๕	๑.๐๙	๑.๕๖	๑.๗๖
การคมนาคมและการขนส่ง	๔.๗	๖.๓	๙.๒	๑๒.๔	๑๖.๒	๖.๖๘	๖.๒๙	๖.๑๓	๖.๑๐	๖.๓๐
การค้าปลีกและการค้าส่ง	๑๑.๒	๑๖.๒	๒๖.๕	๓๖.๑	๔๑.๖	๑๕.๘๔	๑๖.๒๘	๑๗.๖๗	๑๗.๗๑	๑๖.๑๗
การธนาคาร	๑.๓	๒.๖	๕.๘	๙.๙	๑๒.๒	๑.๘๗	๒.๖๑	๓.๘๗	๔.๘๕	๔.๗๕
ที่อยู่อาศัย	๒.๑	๒.๔	๓.๐	๓.๖	๔.๐	๒.๙๘	๒.๔๔	๒.๐๐	๑.๗๔	๑.๕๖
การบริหารราชการ	๓.๒	๔.๓	๔.๕	๘.๔	๑๐.๙	๔.๕๖	๔.๓๒	๔.๓๑	๔.๑๐	๔.๒๕
การบริการ	๖.๗	๙.๖	๑๔.๕	๒๐.๓	๒๕.๖	๙.๕๐	๙.๖๖	๙.๖๙	๙.๙๓	๙.๙๖
รวม	๗๐.๖	๙๙.๕	๑๕๐.๐	๒๐๔.๑	๒๕๗.๑	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐

ที่มา : สถิติรายได้ประชาชาติ คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๒ อัตราเพิ่มของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศตามราคาคงที่ และความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภัณฑ์
 ประชาชาติในสาขาเศรษฐกิจต่างๆ*

สาขาการผลิต	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)				สัดส่วนความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (ร้อยละ)			
	๒๕๐๓-๐๘	๒๕๐๘-๑๓	๒๕๑๓-๑๙	๒๕๑๙-๒๑	๒๕๐๓-๐๘	๒๕๐๘-๑๓	๒๕๑๓-๑๙	๒๕๑๙-๒๑
เกษตรกรรม	๔.๘๓	๕.๙๔	๕.๑๕	๓.๘๗	๒๖.๒๙	๒๓.๙๖	๒๕.๕๑	๑๔.๑๕
เหมืองแร่	๑๗.๕๖	๘.๘๗	-๐.๗๘	๑๗.๘๒	๒.๗๗	๑.๗๘	-๐.๑๘	๓.๐๒
อุตสาหกรรม	๑๑.๐๒	๑๐.๗๒	๙.๗๔๙	๑๓.๘๘	๑๙.๗๒	๑๘.๔๒	๒๕.๕๑	๓๓.๔๐
การก่อสร้าง	๑๐.๘๙	๘.๘๓	-๐.๔๖	๑๖.๙๖	๗.๙๖	๕.๙๔	-๐.๓๗	๙.๖๒
ไฟฟ้าและประปา	๒๐.๑๑	๒๖.๑๙	๑๔.๘๖๙	๑๒.๐๓	๑.๐๔	๒.๑๘	๒.๙๖	๒.๔๕
การคมนาคมและการขนส่ง	๖.๐๓	๗.๘๗	๖.๑๕	๙.๓๒	๕.๕๔	๕.๗๔	๕.๙๑	๗.๑๗
การค้าปลีกและการค้าส่ง	๗.๖๖	๑๐.๓๔	๖.๓๗๘	๔.๘๔	๑๗.๓๐	๒๐.๓๙	๑๗.๗๔	๑๐.๓๘
การธนาคาร	๑๕.๘๗	๑๗.๔๑	๑๑.๒๘๖	๗.๒๑	๔.๕๐	๖.๓๔	๗.๕๘	๔.๓๔
ที่อยู่อาศัย	๒.๗๑	๔.๕๖	๓.๗๑	๓.๕๗	๑.๐๔	๑.๑๙	๑.๑๑	๐.๗๕
การบริหารราชการ	๖.๐๙	๘.๖๑	๕.๒๖	๙.๐๗	๓.๘๑	๔.๓๖	๓.๕๑	๔.๗๒
การบริการ	๗.๔๖	๘.๖๐	๖.๙๖	๘.๐๓	๑๐.๐๓	๙.๗๐	๑๐.๗๒	๑๐.๐๐
รวม	๗.๑๐	๘.๕๖	๖.๓๕	๘.๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

* ความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภัณฑ์ประชาชาติของเศรษฐกิจสาขาต่างๆ กำหนดโดยการหารส่วนต่างๆ ของมูลค่าเพิ่มในสาขาต่างๆ ด้วยส่วนต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ในประเทศแต่ละช่วงปี ถ้าให้ Y_0 เป็นผลิตภัณฑ์ประชาชาติในปีต้น และ Y_t เป็นผลิตภัณฑ์ประชาชาติในปีปลาย V_{i0} เป็นมูลค่าเพิ่มในสาขา i ในปีต้น และ V_{it} เป็นมูลค่าเพิ่มในสาขา i ในปีปลาย ส่วนสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภัณฑ์ประชาชาติของสาขา i จากปีต้นถึงปีปลายคือ $\frac{V_{it} - V_{i0}}{Y_t - Y_0} \times 100$

ตารางที่ ๓ จำนวนผู้ปฏิบัติงานในปี ๒๕๐๕ และ ๒๕๑๕ (ล้านคน)

สาขาเศรษฐกิจ	จำนวนคนทำงาน		สัดส่วนร้อยละ		อัตราเพิ่มเฉลี่ย ต่อปี (ร้อยละ) ๒๕๐๕ - ๒๕๑๕
	๒๕๐๕	๒๕๑๕	๒๕๐๕	๒๕๑๕	
เกษตรกรรม	๑๑.๖๒	๑๓.๙๕	๗๙.๙	๗๕.๗	๑.๘
เหมืองแร่	๐.๐๔	๐.๐๓	๐.๓	๐.๒	-๒.๘
อุตสาหกรรม	๐.๖๙	๑.๑๕	๔.๗	๖.๒	๕.๒
การก่อสร้าง	๐.๑๑	๐.๒๔	๐.๗	๑.๓	๘.๑
ไฟฟ้าและประปา	๐.๐๓	๐.๐๔	๐.๒	๐.๒	๒.๙
พาณิชยกรรม	๑.๐๓	๑.๓๐	๗.๑	๗.๑	๒.๓
ขนส่ง	๐.๒๓	๐.๓๓	๑.๖	๑.๘	๓.๖
บริการ	๐.๘๐	๑.๓๘	๕.๕	๗.๕	๕.๖
รวม	๑๔.๕๖	๑๘.๔๒	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๒.๓

ที่มา : กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๔ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในภาคอุตสาหกรรม

หมวดอุตสาหกรรม	มูลค่า (ล้านบาท)					ร้อยละ				
	๒๕๐๓	๒๕๐๘	๒๕๑๓	๒๕๑๘	๒๕๒๑	๒๕๐๓	๒๕๐๘	๒๕๑๓	๒๕๑๘	๒๕๒๑
อาหาร	๒,๘๗๒	๓,๖๗๔	๔,๗๘๘	๖,๘๑๐	๑๑,๐๑๑	๓๔.๖	๒๕.๗	๒๐.๖	๑๘.๓	๒๐.๑
เครื่องดื่ม	๘๗๖	๑,๕๕๗	๓,๐๓๕	๓,๓๔๘	๖,๐๑๑	๑๐.๖	๑๐.๖	๑๓.๐	๙.๐	๑๑.๐
ยาสูบ	๑,๐๗๘	๑,๗๒๘	๒,๔๐๑	๓,๔๔๔	๓,๘๘๓	๑๓.๐	๑๒.๑	๑๐.๓	๙.๓	๗.๑
สิ่งทอ	๔๓๑	๑,๕๒๒	๒,๑๕๗	๕,๐๕๘	๖,๘๔๐	๕.๒	๑๐.๖	๙.๒	๑๓.๖	๑๒.๕
เครื่องแต่งกาย	๖๖๔	๗๘๖	๑,๐๘๓	๒,๖๘๐	๔,๓๘๒	๘.๐	๕.๕	๔.๗	๗.๒	๘.๐
ไม้	๓๘๗	๗๔๓	๗๓๕	๙๔๒	๘๘๑	๔.๘	๕.๒	๓.๒	๒.๕	๑.๖
เฟอร์นิเจอร์	๙๘	๒๐๐	๓๐๘	๒๖๘	๔๑๘	๑.๒	๑.๔	๑.๓	๐.๗	๐.๘
กระดาษ	๑๗	๕๑	๑๗๑	๓๔๑	๖๓๕	๐.๒	๐.๔	๐.๗	๐.๙	๑.๒
การพิมพ์	๒๖๕	๓๗๘	๕๑๗	๑,๐๒๖	๑,๓๐๖	๓.๒	๒.๖	๒.๒	๒.๘	๒.๔
หนังสือ	๔๘	๗๑	๒๓๒	๓๒๖	๓๗๔	๐.๖	๐.๕	๑.๐	๐.๙	๐.๗
ยาง	๔๖	๙๔	๓๗๔	๙๐๓	๑,๕๔๖	๐.๖	๐.๗	๑.๖	๒.๔	๒.๖
เคมีภัณฑ์	๕๖๖	๘๓๗	๑,๔๗๘	๑,๘๔๐	๒,๙๙๒	๖.๘	๕.๘	๖.๓	๕.๐	๕.๕
ปิโตรเลียม	๑	๖๔๕	๑,๔๑๒	๒,๗๘๒	๓,๐๖๘	(๐.๐๑)	๕.๕	๖.๑	๗.๕	๕.๖
ผลิตภัณฑ์โลหะ	๒๔๐	๕๖๗	๑,๑๗๘	๒,๑๙๒	๓,๒๔๖	๒.๙	๔.๐	๕.๑	๕.๘	๕.๙
โลหะมูลฐาน	๓๖	๗๘	๓๙๒	๔๐๘	๕๘๐	๐.๔	๐.๕	๑.๗	๑.๑	๑.๑
ผลิตภัณฑ์โลหะอื่นๆ	๓๒	๙๙	๔๓๙	๕๑๘	๕๒๔	๐.๔	๐.๗	๑.๙	๑.๔	๑.๐
เครื่องจักรและอะไหล่	๙๘	๑๙๒	๕๓๔	๖๒๑	๑,๐๐๑	๐.๖	๑.๓	๒.๓	๑.๗	๑.๘
เครื่องจักรและอุปกรณ์ไฟฟ้า	๕๐	๑๑๗	๓๑๘	๔๖๘	๘๔๑	๐.๖	๐.๘	๑.๔	๑.๓	๑.๕
บริษัทขนส่ง	๔๙๙	๘๕๐	๑,๒๐๐	๒,๓๗๘	๔,๓๓๑	๕.๙	๕.๘	๕.๑	๖.๔	๗.๙
อื่นๆ	๗๕	๑๖๔	๕๔๗	๗๙๒	๑,๐๑๑	๐.๙	๑.๑	๒.๓	๒.๑	๑.๘
รวม	๘,๒๙๐	๑๔,๓๑๐	๒๓,๓๒๐	๓๗,๑๔๖	๕๕,๘๐๑	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๕ อัตราเพิ่มและความสำคัญ ต่อการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรมของอุตสาหกรรมต่าง ๆ

หมวดอุตสาหกรรม	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)					สัดส่วนความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ร้อยละ)				
	๒๕๐๓-๐๘	๒๕๐๘-๑๓	๒๕๑๓-๑๘	๒๕๑๘-๒๑	๒๕๐๓-๒๑	๒๕๐๓-๐๘	๒๕๑๓-๑๓	๒๕๑๓-๑๘	๒๕๑๘-๒๑	๒๕๐๓-๒๑
อาหาร	๕.๐	๕.๕	๗.๓	๑๗.๔	๗.๘	๑๓.๓	๑๒.๕	๑๔.๖	๒๓.๘	๑๗.๕
เครื่องดื่ม	๑๑.๐	๑๔.๙	๒.๐	๒๑.๕	๑๑.๓	๑๐.๗	๑๖.๗	๒.๓	๑๕.๑	๑๑.๐
ยาสูบ	๙.๙	๖.๘	๗.๕	๔.๑	๗.๔	๑๐.๘	๗.๕	๗.๕	๒.๕	๖.๐
สิ่งทอ	๒๘.๗	๗.๒	๑๘.๖	๑๐.๖	๑๖.๖	๑๗.๑	๗.๐	๒๑.๐	๑๐.๑	๑๓.๘
เครื่องแต่งกาย	๓.๔	๖.๘	๑๙.๖	๑๗.๙	๑๑.๑	๒.๐	๓.๔	๑๑.๕	๙.๗	๘.๐
ไม้	๑๓.๔	-๐.๒	๕.๑	-๑.๘	๔.๖	๕.๗	-๐.๑	๑.๕	-๐.๓	๑.๑
เฟอร์นิเจอร์	๑๕.๓	๙.๐	-๒.๗	๑๖.๐	๘.๔	๑.๗	๑.๒	-๐.๓	๐.๘	๐.๗
กระดาษ	๒๔.๖	๒๗.๔	๑๔.๘	๒๓.๐	๒๒.๓	๐.๖	๑.๓	๑.๒	๑.๗	๑.๓
การพิมพ์	๗.๔	๖.๕	๑๔.๗	๘.๔	๙.๓	๑.๙	๑.๕	๓.๗	๑.๖	๒.๒
หนังสือ	๗.๗	๒๖.๗	-๗.๐	๔.๗	๑๒.๐	๐.๔	๑.๘	๐.๗	๐.๓	๐.๗
ยาง	๑๕.๔	๓๑.๘	๑๙.๓	๑๗.๐	๒๑.๑	๐.๘	๓.๑	๓.๘	๓.๑	๓.๐
เคมีภัณฑ์	๘.๑	๑๒.๐	๔.๕	๑๗.๖	๙.๗	๔.๕	๗.๑	๒.๖	๖.๕	๕.๒
ปิโตรเลียม	๒๖๔.๗	๑๗.๐	๑๔.๕	๓.๓	๕๖.๗	๑๐.๗	๘.๕	๙.๙	๑.๖	๖.๖
ผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม	๑๘.๘	๑๕.๘	๑๓.๒	๑๔.๐	๑๕.๖	๕.๔	๖.๘	๗.๓	๖.๐	๖.๕
โลหะมูลฐาน	๑๖.๗	๓๘.๑	๐.๘	๑๒.๔	๑๖.๗	๐.๗	๓.๕	๐.๑	๑.๐	๑.๒
ผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	๒๔.๓	๓๕.๘	๓.๔	๐.๓	๑๖.๘	๑.๐	๓.๘	๐.๖	๐.๐๓	๑.๑
เครื่องจักรและอะไหล่	๓๒.๐	๒๒.๗	๓.๑	๑๗.๓	๑๘.๔	๒.๔	๓.๘	๐.๖	๒.๒	๒.๐
เครื่องจักรและอุปกรณ์ไฟฟ้า	๑๘.๕	๒๒.๑	๘.๐	๒๑.๖	๑๗.๐	๑.๑	๒.๒	๑.๑	๒.๑	๑.๗
บริษัทการค้าขนส่ง	๑๓.๖	๗.๐	๑๔.๗	๒๒.๑	๑๓.๔	๖.๗	๓.๙	๘.๕	๑๑.๑	๘.๓
อื่น ๆ	๑๖.๙	๒๑.๒	๗.๗	๘.๕	๑๕.๕	๑.๕	๔.๓	๑.๘	๑.๒	๒.๐
รวม	๑๑.๕	๑๐.๓	๙.๘	๑๓.๘	๑๑.๑	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๖ สัดส่วนของมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามลักษณะการใช้*
(ปีฐาน ๒๕๑๕)

	๒๕๐๓	๒๕๐๘	๒๕๑๓	๒๕๑๘	๒๕๒๑
อาหาร	๓๖.๘	๒๖.๗	๒๐.๖	๑๘.๓	๒๐.๑
เครื่องดื่มและยาสูบ	๒๓.๙	๒๒.๔	๒๓.๓	๑๘.๓	๑๘.๐
วัสดุก่อสร้าง	๒.๔	๓.๕	๔.๔	๕.๑	๕.๐
สินค้าชั้นกลาง ๑	๕.๓	๑๒.๒	๑๔.๙	๑๖.๘	๑๔.๓
สินค้าชั้นกลาง ๒	๕.๐	๘.๓	๘.๘	๙.๘	๙.๕
สินค้าบริโภคไม่คงทน	๑๙.๘	๑๕.๙	๑๗.๘	๒๑.๖	๒๑.๒
สินค้าบริโภคคงทน	๒.๑	๒.๕	๓.๑	๒.๖	๓.๒
เครื่องจักรอุปกรณ์	๐.๖	๑.๔	๒.๓	๑.๗	๑.๙
อุปกรณ์ขนส่ง	๔.๒	๗.๐	๔.๗	๕.๘	๗.๐
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

* การแบ่งสินค้าในลักษณะนี้เป็นไปตามที่ใช้ใน Bella Balassa and Associates. *The Structure of Protection in Developing Countries*, (Johns Hopkins Press, 1971) และรายงานอื่นๆ ของธนาคารโลก สินค้าชั้นกลางประเภทที่หนึ่ง เป็นสินค้าที่มีการผลิตในขั้นตอนที่ต่ำกว่าสินค้าชั้นกลางประเภทที่สอง การกลั่นน้ำมันจัดอยู่ในสินค้าชั้นกลางประเภทที่หนึ่ง ดูรายละเอียดตารางที่ ๑๓

ตารางที่ ๗ จำนวนโรงงานที่จดทะเบียนกับกองควบคุมโรงงานแบ่งตามภาคและขนาดการจ้างงาน*

มิถุนายน ๒๕๒๒

ขนาดการจ้างงาน (คน)	กรุงเทพฯ	ชลบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี นนทบุรี	ภาคกลางอื่น ๆ	รวม ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
ต่ำกว่า ๑๐	๗,๘๖๕	๑,๓๕๖	๒,๙๘๓	๑๒,๒๐๔	๑,๒๒๔	๒,๐๖๑	๑,๓๓๐	๑๖,๘๑๙
๑๐ - ๔๙	๓,๑๗๔	๑,๑๒๘	๑,๐๒๙	๕,๓๓๑	๗๑๙	๑,๑๖๕	๖๕๖	๗,๘๗๑
๕๐ - ๙๙	๒๖๒	๒๖๔	๑๐๒	๖๒๘	๑๔๖	๑๗๒	๖๑	๑,๐๐๗
๑๐๐ - ๑๙๙	๑๑๐	๑๕๔	๔๔	๓๐๘	๓๑	๑๐๒	๒๑	๔๖๒
๒๐๐ - ๔๙๙	๕๒	๗๖	๒๑	๑๔๙	๒๘	๑๕	๑๖	๒๐๘
๕๐๐ - ๙๙๙	๒๑	๑๘	๑๔	๕๓	๖	๖	๓	๖๘
๑๐๐๐ ขึ้นไป	๑๒	๖	๗	๒๕	๒	๕	๑	๓๓
รวม	๑๑,๔๙๖	๓,๐๐๒	๔,๒๐๐	๑๘,๖๙๘	๒,๑๕๖	๓,๕๒๖	๒,๐๘๘	๒๖,๔๖๘

* ไม่รวมโรงสีข้าว

ที่มา : กองควบคุมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม.

ตารางที่ ๘ อัตราร้อยละของโรงงานที่จดทะเบียนแบ่งตามภาคและขนาดการจ้างงาน*

ขนาดการจ้างงาน (คน)	กรุงเทพฯ ฯ	ชลบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี นนทบุรี	ภาคกลางอื่น ๆ	รวม ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออก เจียงเหนือ	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
ต่ำกว่า ๑๐	๖๘.๔	๔๕.๒	๗๑.๐	๖๕.๓	๕๖.๘	๕๘.๕	๖๓.๗	๖๓.๕
๑๐ - ๔๙	๒๗.๖	๓๗.๖	๒๔.๕	๒๘.๕	๓๓.๓	๓๓.๐	๓๑.๔	๒๙.๗
๕๐ - ๙๙	๒.๓	๘.๘	๒.๔	๓.๔	๖.๘	๔.๙	๒.๙	๓.๘
๑๐๐ - ๑๙๙	๑.๐	๕.๑	๑.๐	๑.๖	๑.๔	๒.๙	๑.๐	๑.๗
๒๐๐ - ๔๙๙	๐.๕	๒.๕	๐.๕	๐.๘	๑.๓	๐.๔	๐.๘	๐.๘
๕๐๐ - ๙๙๙	๐.๒	๐.๖	๐.๓	๐.๓	๐.๓	๐.๒	๐.๑	๐.๓
๑๐๐๐ ขึ้นไป	๐.๑	๐.๒	๐.๑	๐.๑	๐.๑	๐.๑	—	๐.๑
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

* ไม่รวมโรงสีข้าว
ที่มา : ตารางที่ ๗

ตารางที่ ๕ ดัชนีบางอย่างเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิภาคของไทย

	ปี	ทั้งประเทศ	ภาคกลาง	ภาคใต้	ภาคเหนือ	อีสาน
- ประชากร (ล้านคน)	๒๕๑๗	๔๐.๗	๑๒.๖	๕.๑	๘.๗	๑๔.๓
	๒๕๑๙	๔๓.๐	๑๓.๓	๕.๓	๙.๒	๑๕.๒
- ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (พหุล้านบาท)	๒๕๑๗	๒๖๘.๙	๑๖๓.๐	๓๒.๗	๔๒.๙	๔๐.๔
	๒๕๑๙	๓๒๕.๑	๑๘๘.๘	๓๘.๕	๕๐.๑	๔๗.๗
- ผลิตภัณฑ์ประชาชาติจาก ภาคอุตสาหกรรม (พหุล้านบาท)	๒๕๑๗	๔๖.๓	๓๖.๕	๒.๘	๓.๓	๓.๗
	๒๕๑๙	๕๙.๓	๔๙.๓	๓.๐	๓.๔	๓.๙
- สัดส่วนของอุตสาหกรรม รายภาค	๒๕๑๗	๑๐๐.๐	๗๘.๘	๖.๐	๗.๑	๘.๐
	๒๕๑๙	๑๐๐.๐	๘๒.๗	๕.๐	๕.๘	๖.๕
- อัตราการขยายตัวของภาค อุตสาหกรรม (ร้อยละต่อปี)	๒๕๑๒					
		๑๐.๖	๑๑.๖	๗.๐	๕.๘	๙.๖
	๒๕๑๗					
	๒๕๑๒	๑๔.๕	๑๕.๐	๑๐.๕	๑๐.๕	๑๐.๗
	๒๕๑๙					

ที่มา : Thailand's Industrial Sector : The Changing Role of Policies ; Document of the World Bank (November 1978), Table 1.3.

ตารางที่ ๑๐ มูลค่าสินค้าเข้าตามลักษณะการใช้ทางเศรษฐกิจ

ประเภทสินค้าเข้า	มูลค่า (ล้านบาท)					สัดส่วนมูลค่าการนำเข้า (ร้อยละ)				
	๒๕๐๓	๒๕๐๔	๒๕๑๕	๒๕๑๙	๒๕๒๑	๒๕๐๓	๒๕๐๔	๒๕๑๕	๒๕๑๙	๒๕๒๑
๑. สินค้าบริโภค										
ก. สินค้าบริโภคคงทน	๒,๕๕๘	๓,๒๒๓	๓,๒๙๑	๕,๕๘๖	๗,๕๔๔	๒๗.๑	๑๗.๗	๑๐.๗	๗.๘	๖.๙
ข. สินค้าบริโภคไม่คงทน	๘๐๗	๑,๔๘๑	๒,๔๓๔	๓,๘๓๒	๕,๓๘๙	๙.๕	๘.๒	๘.๐	๕.๔	๔.๙
รวมสินค้าบริโภค	๓,๓๖๕	๔,๗๐๔	๕,๗๒๕	๙,๔๑๘	๑๒,๙๓๓	๓๕.๖	๒๕.๙	๑๘.๗	๑๓.๒	๑๑.๘
๒. สินค้าชั้นกลางและวัตถุดิบ										
ก. เพื่อใช้ในการผลิต										
สินค้าบริโภค	๑,๐๓๐	๒,๕๕๒	๕,๘๘๐	๑๒,๕๓๐	๑๖,๙๓๗	๑๐.๙	๑๔.๐	๑๙.๒	๑๗.๓	๑๕.๔
ข. เพื่อใช้ในการผลิต										
สินค้านำเข้า	๗๑๖	๑,๓๘๙	๓,๒๕๑	๗,๓๖๕	๑๒,๖๖๑	๗.๖	๗.๗	๑๐.๖	๑๐.๓	๑๑.๕
รวมสินค้าชั้นกลาง										
และวัตถุดิบ	๑,๗๔๖	๓,๙๔๑	๙,๑๓๑	๑๙,๘๙๗	๒๙,๕๙๘	๑๘.๕	๒๑.๗	๒๙.๘	๒๗.๖	๒๖.๙
๓. สินค้านำเข้า										
ก. เครื่องจักร	๑,๓๕๕	๓,๒๗๗	๖,๔๒๐	๑๒,๙๔๖	๒๑,๗๓๐	๑๔.๔	๑๘.๐	๒๐.๙	๑๘.๑	๑๙.๘
ข. อื่น ๆ	๑,๐๑๒	๒,๔๒๔	๓,๓๖๓	๖,๗๗๙	๙,๕๙๗	๑๐.๗	๑๓.๔	๑๑.๐	๙.๕	๘.๗
รวมสินค้านำเข้า	๒,๓๖๗	๕,๗๐๑	๙,๗๘๓	๑๙,๗๒๕	๓๑,๓๒๗	๒๕.๑	๓๑.๔	๓๑.๙	๒๗.๖	๒๘.๕
๔. อื่น ๆ										
ก. ยานพาหนะและ										
อุปกรณ์	๗๕๕	๑,๘๓๙	๒,๒๑๓	๕,๑๗๔	๗,๕๕๐	๘.๐	๑๐.๑	๗.๒	๗.๒	๖.๙
ข. เชื้อเพลิงและน้ำมัน										
เหลือสิ้น	๑,๐๒๔	๑,๘๗๓	๓,๑๑๕	๑๖,๖๙๕	๒๒,๘๕๑	๑๐.๙	๑๐.๓	๑๐.๒	๒๓.๗	๒๐.๘
ค. อื่น ๆ	๑๘๐	๑๐๔	๖๖๘	๕๓๘	๕,๖๙๓	๑.๙	๐.๖	๒.๒	๐.๗	๕.๒
รวมสินค้าอื่น ๆ	๑,๙๖๐	๓,๘๑๖	๕,๙๙๖	๒๒,๔๐๗	๓๖,๐๙๔	๒๐.๘	๒๑.๐	๑๙.๖	๓๑.๖	๓๒.๙
มูลค่าสินค้าเข้าทั้งสิ้น	๙,๔๓๘	๑๘,๑๗๒	๓๐,๖๓๕	๗๑,๔๔๖	๑๐๙,๙๕๑	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

ที่มา : กรมศุลกากร และธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๑๑ โครงสร้างการนำเข้าแยกตามหมวด SITC : ๒๕๐๒-๒๕๑๕

หมวด SITC	ชื่อหมวด	สัดส่วนมูลค่านำเข้าเฉลี่ย (%)				มูลค่าการนำเข้าปี ๒๕๑๙ (ล้านบาท)	การเปลี่ยนแปลงสัดส่วน		
		๒๕๐๒-๐๔	๒๕๐๗-๐๙	๒๕๑๒-๑๔	๒๕๑๗-๑๙		๒๕๐๒/๐๔-๒๕๐๗/๐๙	๒๕๑๒/๑๔-๒๕๑๗/๑๙	๒๕๑๒/๑๔-๒๕๑๗/๑๙
๐	อาหาร	๘.๒	๕.๗	๔.๓	๓.๐	๒,๔๒๐	-๒.๕	- ๑.๓	- ๑.๓
๑	เครื่องมือ และยาสูบ	๑.๖	๑.๔	๑.๖	๑.๐	๖๕๕	-๐.๒	+ ๐.๒	- ๐.๖
๒.	วัตถุดิบ	๑.๕	๒.๗	๕.๐	๖.๖	๕,๑๙๗	+๑.๒	+ ๒.๓	+ ๑.๖
๓.	น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	๑๐.๓	๙.๗	๘.๖	๒๑.๓	๑๖,๖๙๗	-๐.๖	- ๑.๑	+ ๑๒.๗
๔.	น้ำมันจากพืชและสัตว์	๐.๒	๐.๒	๐.๒	๐.๒	๑๖๔	+ ๐.๐	+ ๐.๐	+ ๐.๐
๕.	เคมีภัณฑ์	๑๐.๒	๑๐.๙	๑๓.๒	๑๔.๒	๑๐,๔๙๒	+๐.๗	+ ๒.๒	+ ๐.๙
๖.	สินค้าหัตถอุตสาหกรรม	๓๕.๒	๓๐.๔	๒๓.๔	๑๖.๙	๑๒,๐๙๑	-๔.๘	- ๗.๐	- ๖.๔
๗.	เครื่องจักรและยานพาหนะ	๒๔.๔	๓๑.๒	๓๔.๙	๓๑.๘	๒๑,๓๕๘	+๖.๘	+ ๓.๘	- ๓.๒
๘.	สินค้าหัตถอุตสาหกรรมเบ็ดเตล็ด	๕.๒	๕.๑	๕.๖	๓.๕	๒,๘๗๗	-๐.๑	+ ๐.๕	- ๒.๒
๙.	สินค้าเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ	๒.๖	๑.๙	๒.๗	๑.๓	๑,๐๓๑	-๐.๖	+ ๐.๗	- ๑.๔
	รวมทั้งสิ้น*	๙๙.๔	๙๙.๓	๙๙.๗	๙๙.๙				
	มูลค่านำเข้า (ล้านบาท)	๙,๖๓๒	๑๖,๐๖๓	๒๖,๙๕๐	๖๗,๙๑๙	๗๒,๘๘๗	+๖๖.๘	+๖๕.๔	+๑๕๕.๗

* ไม่รวมมูลค่าทองคำนำเข้า

ที่มา : การวิเคราะห์โครงสร้างการนำเข้าของประเทศไทย หน่วยวิจัยเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย (กันยายน ๒๕๒๑)
ตารางที่ ๒.

ตารางที่ ๑๒ โครงสร้างการส่งออกแยกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ ๒๕๐๖-๒๕๒๑

ชื่อหมวด	สัดส่วนมูลค่าส่งออก (%)				มูลค่าส่งออก ปี ๒๕๒๑ (ล้านบาท)
	๒๕๐๖	๒๕๑๑	๒๕๑๖	๒๕๒๑	
๑. ผลิตภัณฑ์เกษตร	๘๐.๐	๗๑.๓	๕๓.๔	๔๗.๒	๓๙,๒๓๐
๒. ผลิตภัณฑ์ประมง	๐.๘	๒.๓	๔.๙	๕.๐	๔,๑๘๗
๓. ผลิตภัณฑ์ป่าไม้	๒.๔	๑.๖	๒.๑	๐.๔	๓๔๒
๔. ผลิตภัณฑ์เหมืองแร่	๘.๐	๑๓.๖	๘.๖	๑๐.๕	๘,๗๕๑
๕. ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม	๔.๓	๔.๐	๒๐.๗	๒๒.๗	๑๘,๘๘๒
๖. สินค้าออกอื่น ๆ	๔.๕	๗.๒	๑๐.๓	๑๔.๒	๑๑,๗๓๒
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๘๓,๐๖๕

ที่มา : ชัยวัฒน์ วิบูลสวัสดิ์ และสมคิด แสงเพชร โครงสร้างการส่งออกของประเทศไทย ๒๕๐๒-๒๕๒๑
 หน่วยวิจัยเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย (กันยายน ๒๕๒๒)
 ตารางที่ ๗

ตารางที่ ๑๓ โครงสร้างและอัตราเพิ่มของสินค้าอุตสาหกรรมส่งออก ๒๕๑๕ และ ๒๕๑๘

ประเภทอุตสาหกรรม	๒๕๑๕		๒๕๑๘		อัตรารวมเฉลี่ยต่อปี ๒๕๑๕-๒๕๑๘
	มูลค่าส่งออก	ร้อยละ	มูลค่าส่งออก	ร้อยละ	
I. อาหาร	๒,๖๘๑.๖	๓๗.๒๒	๑๒,๖๔๒.๓	๕๗.๖๘	๔๗.๒๒
๑. เนื้อสัตว์และผลผลิตเนื้อสัตว์	๑.๐	๐.๐๑	๗๗.๐	๐.๓๕	๑๙.๖.๒๓
๒. น้ำตาลและลูกกวาด	๑,๓๕๕.๐	๑๘.๗๔	๖,๘๕๔.๘	๓๑.๔๓	๔๙.๙๗
๓. ผลิตภัณฑ์นม	๐.๖	๐.๐๑	๒๓.๔	๐.๑๑	๑๔๙.๙๐
๔. ผลิตภัณฑ์อาหารประเภทพืชผล	๓๕๘.๐	๔.๘๕	๙๔๑.๐	๔.๓๑	๒๗.๓๓
๕. ผลิตภัณฑ์อาหารอื่น ๆ	๙๗๗.๐	๑๓.๕๑	๔,๗๔๖.๐	๒๑.๗๖	๔๘.๔๖
II. เครื่องดื่มและยาสูบ	๒๙๐.๐	๔.๐๐	๖.๘	๐.๐๓	-๖๐.๘๗
๖. เครื่องดื่ม	๔.๐	๐.๐๕	๖.๘	๐.๐๓	๑๔.๑๙
๗. ยาสูบ	๒๘๖.๐	๓.๙๕	-	-	-
III. วัสดุก่อสร้าง	๒๓๔.๐	๓.๒๔	๔๘๘.๕	๒.๒๔	๒๐.๒๐
VI. สินค้าขั้นกลางหนึ่ง	๖๗๓.๐	๙.๓๑	๑,๓๖๓.๒	๖.๒๕	๑๙.๓๐
๘. ผลิตภัณฑ์ไม้และซุง	๒๐๘.๐	๒.๘๘	๘๙๗.๕	๔.๑๑	๔๔.๑๓
๑๐. ผลิตภัณฑ์หนังสัตว์	๖๘.๐	๐.๙๔	๑๒๕.๘	๐.๕๘	๑๖.๖๕
๑๑. ผลิตภัณฑ์น้ำมันและเชื้อเพลิง	๒๘๔.๐	๓.๘๓	๑๑๘.๕	๐.๕๔	-๑๖.๘๖
๑๒. ผลิตภัณฑ์แก้ว	๒๔.๐	๐.๓๓	๕๒.๐	๐.๒๔	๒๑.๓๒
๑๓. เคมีภัณฑ์	๓๒.๐	๐.๔๔	๓๖.๘	๐.๑๗	๓.๕๖
๑๔. ผลิตภัณฑ์เหล็ก	๙๓.๐	๑.๒๙	๑๓๒.๕	๐.๖๑	๙.๒๕

ประเภทอุตสาหกรรม	๒๕๑๕		๒๕๑๗		อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ๒๕๑๕-๒๕๑๗
	มูลค่าส่งออก	ร้อยละ	มูลค่าส่งออก	ร้อยละ	
V. สินค้าขั้นกลางสอง					
๑๕. สิ่งทอ	๒,๕๘๕.๐	๓๕.๗๓	๔,๑๔๖.๑	๑๗.๐๑	๑๒.๕๔
๑๖. ผลิตภัณฑ์กระดาษ	๖๔๙.๐	๘.๗๗	๓,๑๐๗.๗	๑๔.๒๖	๔๗.๙๕
๑๗. ผลิตภัณฑ์ยาง	๓๕.๐	๐.๔๘	๗๑.๖	๐.๓๓	๑๗.๕๗
๑๘. ผลิตภัณฑ์โลหะ	๒๗.๐	๐.๓๗	๘๗.๒	๐.๔๐	๓๒.๒๙
๑๙. ผลิตภัณฑ์เคมี	๑,๗๒๙.๐	๒๓.๙๑	๔๐๓.๘	๑.๘๕	-๓๐.๔๘
๒๐. ผลิตภัณฑ์ไม้	๒๔.๐	๐.๓๓	๗๒.๘	๐.๓๓	๓๑.๙๗
	๑๒๑.๐	๑.๖๗	๔๐๑.๐	๑.๘๔	๓๔.๙๒
VI. สินค้าบริโภคไม่คงทน					
๒๑. เครื่องนุ่งห่ม	๗๓๓.๙	๑๐.๑๕	๒,๑๐๗.๐	๙.๖๗	๓๐.๒๐
๒๒. ผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่นๆ	๒๕๕.๐	๓.๕๓	๑,๖๔๖.๔	๗.๕๕	๕๙.๔๐
๒๓. รองเท้า	๒๑.๐	๐.๒๙	๖๕.๕	๐.๓๐	๓๒.๘๙
๒๔. สิ่งตีพิมพ์	๐.๓	๐.๐๐	๗.๗	๐.๐๔	๑๒๕.๐๘
๒๕. ยารักษาโรค	๒.๖	๐.๐๔	๒.๑	๐.๐๑	-๕.๒๐
๒๖. เบ็ดเตล็ด	๓๓.๐	๐.๔๖	๑๑๒.๕	๐.๕๒	๓๕.๘๘
	๔๒๒.๐	๕.๘๓	๒๗๔.๘	๑.๒๖	-๑๐.๑๗
VII. สินค้าบริโภคคงทน					
๒๗. เฟอร์นิเจอร์	๒๕.๐	๐.๓๕	๑,๐๕๕.๖	๔.๘๔	๑๕๔.๙๑
๒๘. เครื่องไฟฟ้า	๓.๐	๐.๐๔	๗๒.๑	๐.๓๓	๑๒๑.๔๑
๒๙. เครื่องจักร	๘.๐	๐.๑๑	๔๓.๓	๐.๒๐	๕๒.๕๓
๓๐. เครื่องจักรอุปกรณ์และวงจรไฟฟ้า	๒.๐	๐.๐๓	๕.๘	๐.๐๓	๓๐.๕๐
๓๑. อุปกรณ์ขนส่ง	๗.๐	๐.๐๑	๙๑๘.๘	๔.๒๑	๒๓๘.๔๘
	๕.๐	๐.๐๗	๑๕.๖	๐.๐๗	๓๒.๙๐
รวม	๗,๒๓๒.๕	๑๐.๐๐	๒๑,๘๑๑.๕	๑๐๐.๐	๓๑.๗๘

ตารางที่ ๑๔ สัดส่วนของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อการสะสมทุนในภาค
เอกชน ๒๕๑๐-๒๕๒๑*

ปี	การลงทุนจาก ต่างประเทศ	การสะสมทุน ในภาคเอกชน	สัดส่วนการลงทุนต่างประเทศต่อการ สะสมทุนภาคเอกชน (%)
๒๕๑๐	๘๙๔.๔	๑๖,๗๑๔	๕.๓๕
๒๕๑๑	๑,๒๓๙.๗	๑๘,๓๕๘	๖.๗๕
๒๕๑๒	๑,๐๕๗.๕	๒๐,๙๐๒	๕.๕๖
๒๕๑๓	๘๙๐.๕	๒๒,๒๔๘	๔.๐๐
๒๕๑๔	๘๐๘.๔	๒๒,๓๑๙	๓.๖๒
๒๕๑๕	๑,๔๒๗.๑	๒๓,๑๖๗	๖.๑๖
๒๕๑๖	๑,๖๐๔.๙	๓๓,๕๒๓	๔.๗๙
๒๕๑๗	๒,๗๖๖.๓	๔๘,๙๐๑	๕.๖๖
๒๕๑๘	๑,๗๔๔.๘	๕๐,๖๘๓	๓.๔๔
๒๕๑๙	๑,๖๑๔.๑	๕๒,๑๘๗	๓.๐๙
๒๕๒๐	๒,๑๖๓.๘	๗๐,๐๘๗	๓.๐๙
๒๕๒๑	๑,๐๑๐.๘	๘๓,๕๙๔	๑.๒๑

* ตัวเลขปี ๒๕๒๑ เป็นตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๑๕ การลงทุนโดยตรงสุทธิแยกตามประเภทธุรกิจ

(ล้านบาท)

	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑
๑. สถาบันการเงิน	๑๒๗.๐	๑๖๘.๘	๑,๒๗๖.๖	๓๙๒.๙	๒๑๘.๔	๖๐๖.๑	-๙๒.๖
๒. ธุรกิจการค้า	๓๓๒.๘	๔๔๖.๖	๒๒๖.๔	๕๙๕.๔	๔๓๖.๓	๓๐๖.๓	๓๔๓.๐
๓. ก่อสร้าง	๓๑๕.๖	๑๓๒.๖	๙๖.๗	๑๖๘.๖	๑๕๒.๓	๒๒๗.๐	๑๙๐.๓
๔. เหมืองแร่ (รวมการสำรวจน้ำมัน)	๑๗๐.๙	๔๓.๑	๑,๑๗๙.๖	๖๒.๓	๘๖.๙	๙๑.๑	๖๗.๕
๔.๑ สำรวจน้ำมัน	๑๓๕.๑	๒๔.๗	๑,๑๕๙.๔	๓๓.๗	๗๕.๓	๒๓.๗	๒๘.๓
๔.๒ อื่น ๆ	๓๕.๘	๑๘.๔	๒๐.๒	๒๘.๖	๑๑.๖	๖๗.๔	๓๙.๒
๕. การเกษตร	๔.๙	๕.๐	๑๕.๒	๒.๑	๑.๓	-๐.๒	-๑๘.๒
๖. อุตสาหกรรม	๓๐๘.๔	๖๐๘.๖	๑,๐๓๐.๘	๕๙๒.๑	๔๕๘.๘	๖๕๙.๑	๔๖๓.๔
๖.๑ อาหาร	๕.๔	๒๖.๖	๒๓๗.๔	๘๒.๓	๓๐.๑	๖๑.๗	๑๗.๑
๖.๒ สิ่งทอ	๑๗๗.๙	๔๓๓.๑	๓๗๘.๓	๑๙๒.๖	๑๕๘.๕	๔๑๖.๐	๑๒๗.๔
๖.๓ วัสดุก่อสร้างและอิฐ	๓.๐	๓.๔	๑๑๘.๔	๒๒.๑	๕.๐	๒.๖	๓๒.๕
๖.๔ เครื่องไฟฟ้า	๔๖.๓	๓๗.๐	๑๑๑.๖	๑๑๐.๑	๑๒๙.๓	๑๒๖.๔	๑๘๙.๙
๖.๕ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง	-๒๗.๑	๑๕.๔	๕๗.๙	๑.๘	-๐.๘	๑๖๑.๒	๓๓.๒
๖.๖ เคมีภัณฑ์	๖๘.๒	๑๑๒.๐	๖๗.๐	๙๑.๖	๑๓๖.๙	-๒.๑	๖๔.๐
๖.๗ ผลิตภัณฑ์น้ำมัน	๒๐.๙	-๓๓.๓	-๒๐.๐	๔๓.๔	๐.๘	-๑๔๐.๕	๖๗.๕
๖.๘ วัสดุก่อสร้าง	๙.๒	๗.๗	๒๖.๙	๗.๐	-	๔.๐	-๑๐๐.๐
๖.๙ อื่น ๆ	๔.๖	๖.๗	๕๓.๓	๓๑.๒	-๑.๐	๒๙.๘	๓๑.๘
๗. บริการอื่น ๆ	๑๖๗.๕	๑๙๙.๒	๑๑.๑	-๘.๖	๒๖๐.๑	๒๗๓.๙	๘๗.๔
๗.๑ ขนส่งและท่องเที่ยว	๑๑๙.๕	๖๒.๒	-๑๗.๒	-๒๑.๗	๒๔๑.๘	๒๓๕.๕	๖๓.๗
๗.๒ บ้านและจัดสรรที่ดิน	๓๓.๔	๔๘.๖	๙.๑	๐.๑	๘.๖	๒๙.๖	๙.๐
๗.๓ โรงแรมและภัตตาคาร	๒.๙	๖๙.๐	๗.๖	๑๓.๖	๕.๘	-๕.๑	๑.๘
๗.๔ อื่น ๆ	๑๑.๗	๑๙.๔	๑๑.๖	-๐.๖	๔.๘	๑๓.๙	๑๒.๙
รวม	๑,๔๒๗.๑	๑,๖๐๔.๙	๓,๘๓๖.๔	๑,๗๔๔.๘	๑,๖๑๔.๑	๒,๑๖๓.๘	๑,๐๔๐.๘

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๑๖ การลงทุนโดยตรงสุทธิจากต่างประเทศ* ๒๕๑๑-๒๕๒๑

(ล้านบาท)

ประเทศ	๒๕๑๑	๒๕๑๒	๒๕๑๓	๒๕๑๔	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑
ญี่ปุ่น	๑๘๘.๑	๔๐๔.๓	๓๒๒.๑	๒๖๓.๖	๓๔๐.๘	๗๐๗.๗	๗๔๙.๖	๔๒๓.๖	๔๒๔.๒	๘๐๓.๗	๖๘๖.๗
สหรัฐอเมริกา	๖๕๗.๙	๔๗๖.๓	๓๕๑.๙	๓๔๑.๑	๖๑๙.๑	๓๐๗.๗	๑,๖๗๕.๐	๘๑๙.๑	๔๔๕.๑	๔๙๒.๔	๕๑๖.๒
อื่น ๆ	๔๐๐.๗	๖๒๖.๙	๒๐๖.๕	๒๐๓.๗	๔๖๖.๗	๕๘๙.๕	๑,๔๑๑.๘	๕๐๒.๑	๗๔๔.๘	๘๖๗.๗	๑๖๒.๑
รวม	๑,๒๔๖.๗	๑,๕๐๗.๕	๘๘๐.๕	๘๐๘.๔	๑,๔๒๖.๑	๑,๖๐๔.๙	๓,๘๓๖.๔	๑,๗๕๔.๘	๑,๖๑๔.๑	๒,๑๖๓.๘	๑,๐๕๐.๘

* ทุนเรือนหุ้นและเงินกู้จากกิจการลงทุนโดยตรง รวมทั้งเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๑๗ เงินตราต่างประเทศที่ส่งออกในรูปกำไรและเงินปันผล

(ล้านบาท)

	กำไร						
	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑
๑. สหรัฐอเมริกา	๗๘.๑	๗๑.๘	๗๐.๐	๑๑๔.๖	๖๒.๔	๓๖๐.๕	๒๔๕.๕
๒. ญี่ปุ่น	๕๒.๘	๔๔.๑	๔๑.๓	๗๒.๖	๙๔.๘	๔๐.๒	๕๖.๓
๓. อังกฤษ	๑๔๗.๘	๗๙.๗	๒๑๓.๒	๓๕๒.๗	๓๓๒.๗	๑๑๓.๗	๑๔๕.๑
๔. เยอรมนี	๐.๕	๐.๗	๑.๓	๓.๖	๓.๘	—	—
๕. ฝรั่งเศส	๑.๑	๒.๐	๒.๗	—	—	—	๐.๓
๖. ฮอลแลนด์	๒.๐	๑.๔	๑๘.๙	๓๑.๔	๕.๕	๑.๐	๕.๘
๗. สิงคโปร์	๙.๕	—	—	—	๐.๑	—	—
๘. อื่น ๆ	๖๓.๗	๑๓๐.๘	๘๑.๔	๑๑๕.๔	๑๓๐.๐	๑๓๖.๒	๘๗.๔
รวม	๓๕๕.๕	๓๓๐.๕	๔๒๘.๘	๖๙๐.๓	๖๒๙.๓	๖๕๑.๖	๕๔๐.๔

	เงินปันผล						
	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑
๑. สหรัฐอเมริกา	๑๐๓.๕	๑๖๗.๗	๒๗๙.๓	๔๒๔.๖	๖๕๒.๒	๕๗๐.๖	๕๘๓.๘
๒. ญี่ปุ่น	๗๑.๔	๗๗.๑	๙๗.๗	๑๓๘.๗	๑๓๑.๖	๑๔๑.๘	๑๖๓.๗
๓. อังกฤษ	๕.๕	๒๒.๘	๔๐.๘	๖๖.๕	๗๘.๑	๗๐.๓	๑๕๐.๕
๔. เยอรมนี	๐.๗	๒.๗	๗.๕	๑๗.๕	๑๓.๓	๑๘.๔	๒๙.๒
๕. ฝรั่งเศส	—	—	—	๐.๒	๐.๔	๓.๐	๐.๑
๖. ฮอลแลนด์	๘.๑	—	๑๙.๘	๒๘.๑	๓๑.๘	๔๒.๔	๕๐.๖
๗. สิงคโปร์	๐.๓	๑๐.๑	๐.๒	๐.๕	๑.๖	๑.๔	๑.๗
๘. อื่น ๆ	๒๐.๕	๓๔.๖	๒๘.๗	๔๓.๘	๗๔.๔	๑๓๘.๕	๑๔๐.๗
รวม	๒๑๐.๐	๓๑๕.๐	๔๗๔.๐	๗๑๙.๘	๙๘๓.๔	๙๘๓.๗	๑,๑๒๐.๓

ตารางที่ ๑๗ (ต่อ ๓) เงินตราต่างประเทศที่ส่งออกไปในรูปกำไรและเงินปันผล

(ล้านบาท)

	กำไรและเงินปันผล						
	๒๕๑๕	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑
๑. สหรัฐอเมริกา	๑๘๑.๖	๒๓๓.๕	๓๔๙.๓	๕๓๙.๒	๗๑๔.๖	๙๓๑.๑	๘๒๙.๓
๒. ญี่ปุ่น	๑๒๔.๒	๑๒๑.๒	๑๓๙.๐	๒๑๑.๓	๒๒๖.๔	๑๘๒.๐	๒๒๐.๐
๓. อังกฤษ	๑๕๓.๓	๑๐๒.๕	๒๕๔.๐	๔๑๙.๒	๔๑๐.๘	๑๘๔.๐	๒๙๕.๖
๔. เยอรมนี	๑.๒	๓.๔	๘.๘	๑๒๑.๑	๑๗.๐	๑๘.๔	๒๙.๒
๕. ฝรั่งเศส	๑.๑	๒.๐	๒.๗	๐.๒	๐.๔	๐.๓	๐.๔
๖. ยี่องกง	๑๐.๑	๑.๔	๓๘.๗	๕๙.๕	๑๗.๓	๔๓.๔	๕๖.๔
๗. สิงคโปร์	๙.๘	๑๐.๑	๐.๒	๐.๔	๑.๗	๑.๔	๑.๗
๘. อื่น ๆ	๘๔.๒	๑๖๕.๔	๑๑๐.๑	๑๕๙.๒	๒๐๔.๔	๒๗๔.๗	๒๒๘.๑
รวม	๕๖๕.๕	๖๕๔.๕	๙๐๒.๘	๑,๔๑๐.๑	๑,๖๑๒.๗	๑,๖๓๕.๓	๑,๖๖๐.๗

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย